

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Veronika Trojková

Právní vědomí žáků vybraných středních škol v Opavě

Prohlášení

*„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma **„Právní vědomí žáků středních škol v Opavě“** vypracovala samostatně. Veškeré prameny a zdroje informací jsou uvedeny v seznamu bibliografických zdrojů.“*

V Olomouci, 16. 3. 2018

.....

Veronika Trojková

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala **JUDr. Zdence Novákové, Ph.D.**, za podnětné rady a vedení této bakalářské práce. Dále pak vedení všech zmiňovaných středních škol a žákům, kteří se na výzkumu podíleli.

Obsah

Úvod	6
I TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Úvod do problematiky právního vědomí	9
1.2 Definice právního vědomí	9
1.3 Právní vědomí ze sociologického hlediska	10
1.4 Subjektivní odlišnosti právního vědomí jedinců	10
1.5 Interpretace a aplikace právního vědomí	10
1.6 Determinace obsahu práva a právního vědomí	11
1.7 Srozumitelnost právní terminologie z pohledu veřejnosti	13
2 Právní vědomí jako téma historie a fenomén dnešní doby	14
2.1 Právní kultura	14
2.2 Pojetí právního vědomí dle Viktora Knappa	14
2.3 Normativní systém vs. právní vědomí	15
2.4 Ohled do historie výzkumu právního vědomí	16
2.5 Struktura právního vědomí dle Viktora Knappa	18
3 Pedagogika v kontextu historie a současnosti	20
4 Vymezení pedagogických pojmů	23
5 Shrnutí teoretické části	26
II PRAKTICKÁ ČÁST	27
6 Zhodnocení dosavadních poznatků z oblasti právního vědomí žáků středních škol	28
7 Uvedení do metodologie empirického výzkumu	31
7.1 Výzkumné kvantitativní šetření	31
7.2 Stanovení výzkumných otázek	33
8 Obecné vymezení RVP a ŠVP	34
9 Determinace vybraných středních škol	36
10 Analýza ŠVP	38
10.1 Agropodnikání – ekonomika 3. verze	38
10.2 Přírodovědné lyceum 2 verze	42
10.3 Chemik operátor – výroba léčiv 2 verze	44
10.4 Mendelovo gymnázium - všeobecné	45
10.5 Zdravotnický asistent	47

11 Výsledky výzkumné studie.....	50
11. 1 Informativní část dotazníků	50
11.1.1 Srovnání právního vědomí mužů a žen dle místa pobytu a věku.....	53
11.1.2 Celková četnost odpovědí žáků na informativní otázky	54
11.2 Vědomostní část dotazníků	57
11. 3 Shrnutí sesbíraných dat	63
Závěr.....	65
Seznam bibliografických zdrojů.....	67
Seznam příloh.....	70
Dotazník.....	71
Rešerše	75
Seznam zkratk.....	94
ANOTACE	95

Úvod

Vědomí o existenci práva je jedno ze základních paradigmat sloužících pro rozvoj lidského jedince. V současné době je značný důraz kladen na vzdělávání. V rámci edukace jsou zvyšovány vědomosti v oblasti matematického, finančního, přírodovědného, popřípadě ICT vědomí. Otázkou zůstává, kam se řadí vědomí právní, o němž pojednává tato bakalářská práce.

V současné době neexistuje žádná přesná a paušální definice, co by právní vědomí charakterizovala. Z různých zdrojů zabývajících se úrovní vědomostí žáků lze vyčíst, že mezi jednotlivými výklady autorů jsou jisté disproporce. Nelze se tedy opírat o jednu, striktně danou formulaci.

Motiv právního vědomí jsem si za téma vybrala, jelikož je to pojem značně opomíjený, ale globálně klíčový. Bez znalosti práva a jeho základních platných ustanovení není možné v současné společnosti existovat.

Právo tvoří nedílnou část naší společnosti od dob dávno minulých, kdy se z úrovně nepsané, zvykové, přesunulo do formy normativní ve formě zákoníků. Není tedy možné fakta o existenci práva odmítat, jelikož se vyskytují v životě člověka od narození po smrt.

Výsadou všech forem právního vědomí je fakt, že jejich zisk není nutně náležitostí školní docházky, ale souhry okolností, ve kterých jedinec žije. Právní vědomí je utvářeno neustále, kdy se mezi základní zdroj informací řadí rodina, média, společnost, popř. současná politická situace. Nelze vnímat fakta a nově přijaté vědomosti objektivně, jelikož každý člověk má jiný inteligenční a emoční kvocient. Jedná se tedy o prezentaci subjektivně vyložených názorů, individuálně od každého člověka. Právě tato skutečnost dělá téma tak lukrativní a značně přínosné. Ráda bych svou práci poukázala na důležitost právního vědomí a dostala tak mínění o existenci práva více do povědomí dnešní společnosti.

Za cíl práce bylo stanoveno získání relevantních a objektivních informací o úrovni právního vědomí žáků vybraných středních škol v Opavě. Z údajů sesbíraných analýzou ŠVP byl sestaven dotazník, který po vyhodnocení poskytl informace o aktuálním stavu právního vědomí žáků. Zvolené otázky korespondovaly s probíraným učivem, a ač se právní vědomí neodvíjí jen od ŠVP, je důraz kladen na všeobecné znalosti, které je možno získat i mimo školní prostředí.

Mým cílem není jen pouhé rozebrání tezí, názorů a myšlenek jiných autorů. Jedná se o zamyšlení se nad současným stavem této problematiky. Cílem je vše nově získané empiricky zpracovat a vyvodit objektivní závěry z vyplněných dotazníků.

Práce poskytuje náhled do oblasti vědomí práva současné středoškolské generace v Opavě. Záměrně bylo vybráno pět středních škol, které se poměrně markantně liší svým zaměřením. Tímto je dosaženo průřezu skrze různé typy středních škol, od všeobecného gymnázia po střední odborné školy.

Cílem a smyslem celé studie je tedy poukázat na míru právního vědomí žáků středních škol v Opavě.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Úvod do problematiky právního vědomí

Právní vědomí, jako samostatný termín, se objevuje již v první čtvrtině 20. století jak v Evropě, tak v Americe. Největšího rozmachu bylo dosaženo v 80. letech 20. století. Toho času došlo k vzestupnému rozvoji, který lze zmapovat až do Sametové revoluce v listopadu roku 1989. Po revolučním roce začal ovšem zájem o toto téma stagnovat. Došlo ke změně režimu, a tím utichl i zájem o problematiku vědomí práva mezi lidmi.¹

Poměrně paradoxně zní fakt, že do roku 1989 se zmiňované tématice věnovalo mnoho publikací. V 70. letech 20. století bylo zveřejněno na 60 článků a 9 monografií. Na přelomu 20. století se zájem soustřeďoval spíše na základní otázky. Od druhé poloviny 20. století se obecná rovina přesunula na úroveň individuální. Existence právního vědomí a právní gramotnosti však nebyla prozatím zpopularizována natolik, jako jiná odvětví zmiňované disciplíny. Pro příklad lze uvést gramotnost finanční, funkční, také technickou nebo informační. O těchto disciplínách je v současnosti napsáno více, nežli o opomíjeném, ale ne méně důležitém, vědomí právním.²

1.2 Definice právního vědomí

Samotný pojem nelze tak jednoznačně a přesně definovat. Právní vědomí je samo o sobě vysvětleno jako soubor znalostí práva, soubor o vztahu individuálního jedince, jeho skupiny, popřípadě celé populace, který vytváří určitý úhel pohledu, tzn. vztah k právu. Tento vzájemný vztah je odrazem právní oblasti ve vědomí lidské populace. Jinak by se právní vědomí dalo definovat jako souhrn názorů a představ na právo. Tato samotná znalost se vyznačuje jako určitý psychický projev, který udává hranice mezi právem objektivním a právním chováním a jednáním.³

Právní vědomí lze z pedagogického hlediska dohledat v definici právní výchovy, kterou Pedagogický slovník uvádí takto: „*Výchova zaměřená na vytváření právního vědomí občanů, znalosti právních norem a zákonů a na jejich respektování.*“⁴ V českém základním vzdělávání je součástí předmětů Občanská výchova v 6. – 9. ročníku.⁵

¹ SKLÁDALOVÁ, Pavla. *Právní vědomí jako znalost práva a mínění o právu*. [online]. [cit. 2016-10-19]. Brno: Právnická fakulta, Masarykova univerzita, 2015. [cit. 2016-10-19]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/348076/pravf_m/DP_Pravni_vedomi.pdf

² Tamtéž

³ Tamtéž

⁴ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013.

⁵ Tamtéž

1.3 Právní vědomí ze sociologického hlediska

S pojmem právní vědomí, jakožto výrazem kladným, úzce souvisí i jevy negativní. Jsou jimi kriminalita, pravicový i levicový extremismus, dále toxikománie či nesnášenlivost vůči náboženskému vyznání, resp. xenofobie v užším slova smyslu.⁶

Právní vědomí je vědomí společnosti, populace a krom něj zde stojí i vědomí náboženská, kulturní, politická nebo mravní. Každá z těchto dílčích částí o existenci práva do právního vědomí vnáší jasnější náhled.

Vědomí politické odkazuje na úděl státní moci, na kodex mravnosti a vůbec samotné formy práva. Jiné vědomí, vědomí morální, dává jakési dogma toho, co je a co není správné. Dalším, velice kontroverzní odvětvím je vědomí náboženské. Náboženství je již odpradáвна normou něčeho nadpozemského, něčeho, co přesahuje smyslové i rozumové vnímání reality. Jedná se o pojem unikající materiálním skutečností. Všechna tato zjištění jsou stále jen spekulacemi, silně subjektivně zbarvenými a často vztahovány k nepsaným pravidlům.⁷

1.4 Subjektivní odlišnosti právního vědomí jedinců

Základ diferenciacie leží v emocionálním prožívání jednice, kam spadají nálady a pocity. Tento pohled je velice subjektivní a klade důraz na míru socializace individua, na vnější prostředí či jevy, se kterými se společnost dostává do kontaktu.

S emocemi úzce souvisí i intelekt, který apeluje na schopnost myšlení. Intelekt je zaměřen na znalosti, vědomosti, dovednosti, na to umět se v této oblasti dostatečně a kvalifikovaně vzdělávat.⁸

1.5 Interpretace a aplikace právního vědomí

Na vzdělávání a intelekt navazuje taktéž interpretace práva. Znat právní terminologii zdaleka neznamená porozumět smyslu a výkladu. Interpretace je důležitým fenoménem v oblasti výzkumu. Ze sociologického pohledu stojí právě za významem, kterému dává společnost váhu. Jedná se o výzkum smyslů právních norem, jejich cíle, klima a vlivy, co ovlivňují chápání. Je to činnost kognitivní.

⁶ KUBŮ, Lubomír., OSINA, Petr a Jiří GRYGAR. *Teorie práva I.*, Vydavatelství UP Olomouc, Olomouc 2003

⁷ Tamtéž

⁸ SKLÁDALOVÁ, Pavla. *Právní vědomí jako znalost práva a mínění o právu.* [online]. [cit. 2016-10-19]. Brno: Právnická fakulta, Masarykova univerzita, 2015. [cit. 2016-10-19]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/348076/pravf_m/DP_Pravni_vedomi.pdf

Interpretace postupně přechází v aplikaci, která již není pojata jako poznání, nýbrž činnost. Jak je právo vyloženo, tak je i chápáno. Jedince tudíž neomlouvá jak neznalost zákona, tak ani špatný výklad jeho obsahu.⁹

Interpretace, jakožto subjektivně vyložená vize, může být chápána i negativně. Mylné pojetí se následně člení na dezinterpretaci a falzifikaci. Při procesu **dezinterpretace** dochází k vědomému, popřípadě nevědomému zkreslení teorie. **Falzifikace** poukazuje na vyvrácení, popřípadě padělání teorie. Obě strany, jak emocionální tak intelektuální, spojují dva právní postoje, které popisuje mnoho autorů. Jako příklad je možno uvést autory Viktora Knappa, popřípadě Pavla Varvařovského. Těmito postoji jsou **De lege lata** a **De lege ferenda**, kterým bude v následujících kapitolách věnováno více prostoru.¹⁰

Po všem výše zmíněném je nutno podotknout, jaký je vůbec rozdíl mezi právem a právním vědomím.

1.6 Vymezení obsahu práva a právního vědomí

Právo, jakožto pojem normativní, je homogenní. Je složeno z pohledu jak subjektivního, tak objektivního. Právní vědomí je v tomto více mnohoznačné a benevolentnější. Vědomí o právu formuluje nové myšlenky, je to velmi přeneseně jakýsi „přenašeč“ právních vztahů. Jedná se o nedílnou součást mechanismu práva, kde jsou zastoupeny principy rovnosti i spravedlnosti. Právní vědomí reguluje tedy systém mechanismu práva. Krom výše zmiňovaného se zde vyskytuje aplikace práva, právní pořádek a právní vztahy.¹¹

Samotné vymezení a konstatování jedné přesné definice není tak zcela jednoznačné. Mísí se zde více disciplín, kde se střed zájmu opírá primárně o právo a sociologii. Spojení těchto dvou věd nebylo vždy tak těsné. Rozlišení bylo ustanoveno až v 80. letech 20. století, kdy se hovoří o dvou samostatně se vyvíjejících a existujících vědách. První významná změna nastala až s příchodem roku 1980. S rozvojem v oblasti právního vědomí se z vymezení termínu a hledání jeho podstaty stalo spíše hledání odpovědi na otázku, jaké jsou jeho následky. Koho se dotýkají a do jaké míry ovlivňují život jednotlivce i skupiny.¹²

⁹ HESSE, Joachim Jens und Thomas ELLWEIN. *Das Regierungssystem der Bundesrepublik Deutschland*. 10., vollständig neu bearbeitete Aufl. Baden-Baden: Nomos, 2012

¹⁰ SKLÁDALOVÁ, Pavla. *Právní vědomí jako znalost práva a mínění o právu*. [online]. [cit. 2016-10-19]. Brno: Právnická fakulta, Masarykova univerzita, 2015. [cit. 2016-10-19]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/348076/pravf_m/DP_Pravni_vedomi.pdf

¹¹ VEČEŘA, Miloš a Martina URBANOVÁ. *Právní vědomí v teoreticko-empirickém pohledu*. Brno: Masarykova univerzita, 2015.

¹² VEČEŘA, Miloš a Martina URBANOVÁ. *Právní vědomí v teoreticko-empirickém pohledu*. Brno: Masarykova univerzita, 2015.

Jak z různých bakalářských, diplomových i disertačních prací vyplývá, všichni autoři měli značný problém dohledat literaturu, či jakékoli články odkazující na zájem o výše zmiňované téma. Jeden ze zásadních důvodů opomíjení právního vědomí je ten, že nikdo nezná veškeré zákony, novely ani jejich derogace. Všeobecně platí, že **neznalost zákona neomlouvá (ignorantia juris non excusat)**.¹³

Podmínkou pro naplnění výroku je ovšem předpoklad, že veřejnost by měla povinnost znát veškeré nově vydané zákony společně s těmi předešlými, mnoho let nepoužívanými opomíjenými. Tato skutečnost nemůže z kapacitních důvodů nikdy nabýt účinnosti. Lidé se poměrně markantní část informací o právu dozvídají z jim bližších a přijatelnějších zdrojů. Mezi významné faktory patří media, společnost, rsp. subjektivní pohledy a názory okruhu lidí, ve kterém se jedinec vyskytuje.¹⁴

Společnost v životě každého člověka hraje významnou roli, není tedy od věci poukázat na to, že je v dobré víře každého konat po právu. Člověk instinktivně opakuje kroky svého okolí a přirozeně se řídí svými vnitřními pocity, subjektivní sebekontrolou, tím, co je podle něj správné. Pro spolehlivé dodržování zákonů je ovšem nutná patřičná tolerance, jelikož bez ní by vše vydané a schválené postrádalo významu.¹⁵

I přes vše napsané není nasnadě oznámení, že omluva ve smyslu neznalosti práva jedince neomlouvá. Člověk je povinen si právo osvojit a řídit se jeho pravidly pod hrozbou sankce.¹⁶ Z pohledu jak laické, tak odborné, není možno tuto povinnost splnit. Orientace v již tak spletitých zákonech je značně nesnadná i pro absolventy právnických fakult. Tato zásada tak nabývá značného cynismu a utopie. Sám Ústavní soud ke dni 15. 2. 2007 vydal prohlášení, kde uznává, že bez užití moderních technologií a znalostí jejich aplikace je téměř nemožné se vyznat v právním řádu České republiky.¹⁷

¹³ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 1995

¹⁴ Tamtéž

¹⁵ Tamtéž

¹⁶ OLIVA, Jakub. *Právní vědomí*. Diplomová práce. Olomouc: Právnická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2014.

¹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 15. února 2007, sp. zn. Pl. ÚS 77/06. Ústavní soud [online]. Ústavní soud, © 2007 [cit. 19. 10. 2016]. (Bod 39)

1.7 Srozumitelnost právní terminologie z pohledu veřejnosti

Z mnohých spisů a soudních záznamů je patrné, že se od člověka, jakožto nedílné součásti společnosti požaduje nadprůměrná znalost právní terminologie. Jak jinak je možno provést daňové podvody a úniky, nežli dobře zakamuflovanými tahy, které jsou často v rozporu s morálkou, ovšem ne s právem.¹⁸

Dalším a neméně významným problémem v orientaci právní terminologie je i nesnadná srozumitelnost. Právní řád klade důraz na exaktnost, čímž se navyšuje i množství nových, laické veřejnosti neznámých termínů.¹⁹

V současné době se objevuje snaha o zjednodušení právních termínů pomocí nahrazení. Jedná se o výrazy archaické, popřípadě zažité. Příkladem je nový Občanský zákoník, platný k 1. 1. 2014. Zde jsou zaměněny výrazy jako zapsaný za registrovaný nebo nakládat za sloveso disponovat. Existují ovšem i slova, která jsou v povědomí české populace tak zažitá, že jsou užívána dále. Je tedy předpoklad, že každý jedinec žijící na území České republiky se alespoň ve významu těchto slov orientuje. Dalším a neméně významným důvodem je i přesnější vymezení významů, které toto slovo nese. Jako příklad je možno uvést termíny jako orgán, prekluze, inkluze, derogace popř. legitimní a legální.²⁰

Dále zde stojí skutečnost, že nový Občanský zákoník zahrnuje bezmála 3081 paragrafů. Ze sociologického pohledu není možno se seznámit se všemi zákony a osvojit si jejich podstatu. Pak se z právní terminologie stává doslova spleť bludiště, kde je poměrně nesnadné se zorientovat. V zákoně č. 309/1999 Sb., § 13, se v nálezu Ústavního soudu hovoří v bodě 39 o skutečnosti, že územní samosprávné celky musí umožnit všem občanům nahlédnout do Sbírky zákonů. Tyto sbírky se však nachází v elektronické formě, která už přístupná být nemusí, resp. zákon o tomto nepojednává.²¹

¹⁸ KRUPOVÁ, Tereza. Právní vědomí – několik poznámek. Časopis pro právní vědu a praxi. [Online]. 2015, č. 4 [cit. 2017-01-19]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/5275>

¹⁹ SKLÁDALOVÁ, Pavla. Právní vědomí jako znalost práva a mínění o právu. [online]. [cit. 2016-10-19]. Brno: Právnická fakulta, Masarykova univerzita, 2015. [cit. 2016-10-19]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/348076/pravf_m/DP_Pravni_vedomi.pdf

²⁰ Zákon č. 89/2012 Sb. [online]. [cit. 2016-10-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

²¹ Nález Ústavního soudu ze dne 15. února 2007, sp. zn. Pl. ÚS 77/06. Ústavní soud [online]. Ústavní soud, © 2007 [cit. 19. 10. 2016]. (Bod 39)

2 Právní vědomí jako téma historie a fenomén dnešní doby

Právní vědomí se s odstupem času stává fenoménem. Je možno si jej představit jako pomyslnou lávku. Na jedné straně stojí platné právo, které je mnohými lidmi považováno za směs nesrozumitelných a chaotických odstavců. Na straně druhé ale stojí skutečné působení práva a jeho reálný vliv na společnost. Nejde jen o z paměti naučené poučky, zdoluhavou terminologii, paragrafy a odstavce. Zde se jedná už o mnohem více, jakožto o osobní prožitky a subjektivní pocity. Právě emoce jsou nedílnou součástí právního vědomí, proto mezi teorií a její aplikací do praxe nikdy nenastane rovnováha. V každé době i čase se najde jistá, byť nepatrná, skulina. Záleží však na tom, jak velká bude a s jakou progresí se bude měnit.²²

V současné době se společnost potýká s inovacemi v různých sektorech. Výjimkou není ani pedagogika, kterou zmiňuje jak Knapp, tak Varvařovský.

2.1 Právní kultura

Pavel Varvařovský se zabýval pojmem právní kultura. Kultura ze sociologického hlediska je pojem typický pro lidskou populaci. Vše, co je dílem člověka, je možno za tento fenomén považovat. Právní kultura je pevně spjata s existencí lidské rasy. Není ovlivněna typem ani stupněm vzdělání, nýbrž společenskými normami a strukturou hodnotového systému.²³

Sociologie kultury vychází z historie. Z dějin vyplývá, že pokud nebyla existence té či oné rasy nějak zásadně narušena válkami, popřípadě revolucemi, předávaly se poznatky z jednoho pokolení do druhého. Právě vědomí, povědomí o právu, je tedy převážně souhrn životních zkušeností. Je to seskupení vědomostí, dovedností i schopností, které člověka provázejí životem.²⁴

2.2 Pojetí právního vědomí dle Viktora Knappa

Viktor Knapp byl český politik a právník zabývající se oblastí výzkumu právního vědomí, kterému se blíže přibližuje v publikaci *Teorie práva*. V páté části pojednává o společenském hodnocení, dělí právní vědomí na společenské, skupinové a individuální. Východiskem pro tuto tezi mu byl spis „*O povinnostech*“ od M. T. Cicerona. Knapp odkazuje na

²² KRUPOVÁ, Tereza. Právní vědomí – několik poznámek. Časopis pro právní vědu a praxi. [online]. 2015, č. 4 [cit. 2017-01-19]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/5275>

²³ VARVAŘOVSKÝ, Pavel. *Základy práva: o právu, státě a moci*. vyd. 1. Praha: ASPI, 2004.

²⁴ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 1995

skutečnost, že pojmy jako právní vědomí a právní spravedlnost jsou někdy označovány za téměř identické.²⁵

Osobnost Viktora Knappa do právního vědomí zakomponovala i **pedagogiku**, kdy se zájem opíral o výchovu v prostředí školy i mimo ní. Právní vědomí Knapp pojímá jako hodnotové soudy. Tyto soudy dávají jasná pravidla pro diferenciaci toho, co je a co není po právu. Jelikož se jedná o problematiku nesoucí vysoký potenciál, dostává se do měřítka hodnocení. Pokud společnost, byť by jen její část, negovala význam právního řádu, dochází ke konfliktu. Zde může dojít k odmítavému postoji ve vztahu k orgánům činným v trestním řízení, což je považováno za jev společensky sankcionovaný.²⁶

2.3 Normativní systém vs. právní vědomí

Viktor Knapp se zmiňuje o rozdílu mezi právním vědomím a normativním systémem, jakožto proměnlivém fenoménu. Právo je jednotkou samostatnou, tudíž stojí ve společnosti zpravidla osamoceno. Právních systémů je však celá řada, byť se stále pojednává o jedné a též skutečnosti. Zde se Knapp vyjádřil k diferenciaci právního vědomí v rovině skupinové a individuální. Vše záleží na rozložení jednotlivých skupin lidí, jejich náboženském vyznání a příslušnosti k té či oné marginální skupině.²⁷

Další významnou otázkou zůstává, co je vůbec považováno za právní vědomí a zda zde spadá i ona znalost právních zásad. Poměrně paradoxně zní fakt, že lidé činí po právu a jednají tak jako organizovaná masa. Za vším stojí pouze domněnka, že jejich činy jsou legální a zároveň legitimní. Oproti této skupině, která tvoří značnou část populace, stojí ovšem i její opak. Jsou to ti, kteří znají právní řád důkladně, resp. vybranou pasáž a s přesností jsou schopní užít, popřípadě zneužít předeepsaná a stanovená pravidla. Těchto znalostí ovšem využívají oproti původně zamýšlenému prospěchu.²⁸

Celé právní vědomí, znalost a schopnost chovat se po právu vychází z výše zmiňované fráze, že neznalost zákona neomlouvá. Od tohoto pravidla jsou posléze odvozovány normy další, které mají základ právě zde.

²⁵ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 1995

²⁶ Tamtéž

²⁷ HESSE, Joachim Jens und Thomas ELLWEIN. *Das Regierungssystem der Bundesrepublik Deutschland*. 10., vollständig neu bearbeitete Aufl. Baden-Baden: Nomos, 2012

²⁸ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 1995

Příklady norem:

Nemo iudex in causa sua – nikdo nesmí být soudcem ve věci vlastní. Tudiž je zde zájem o nezávislé a nestranné rozhodování soudů.

Ignorantia iuris non excusat – neznalost zákona neomlouvá. Žádná osoba nemá privilegium oprostít se od právního řádu a nedodržovat jej. Porušení je předpokladem pro možné sankce.

Audiatur et altera pars – je třeba slyšet i druhou stranu. Tato právní zásada vychází z práva Římského. Nikdy není rozhodnutí jednostranné. Vždy jde o konfrontaci více informovaných osob.²⁹

2.4 Ohled do historie výzkumu právního vědomí

Termínem vědomí práva ve společnosti se zabýval již počátkem 20. století rakouský profesor, právník a zakladatel právní sociologie Eugen Ehrlich. Ten poukazoval na význam tohoto, mnohdy opomíjeného fenoménu. Prvotní informace se objevují roku 1913, kdy vznikl spis „*Grundlegung der Sociologie den Rechts*“, v překladu *Základy sociologie práva*, která směřuje k vytvoření koncepce sociologie.³⁰

Sám Ehrlich se zabýval myšlenkou, že v právním pozadí stojí jakýsi faktor ovlivňující vývoj této oblasti. Pojem pojmal jako těžiště veškerého rozvoje, co se vědomí, v tomto resortu, týče. V hlavní myšlence je ukotveno stanovisko, že právo není jen pouhou sbírkou zákonů, ale je utvářeno společností, která mu dává jistý, často odlišný, úhel porozumění. Z tohoto důvodu se jedná o pojem velice rozsáhlý, kdy je na místě označení pro multidisciplinaritu.³¹

Z důvodu zvyšujících se nároků na znalosti v právní struktuře rozlišoval Ehrlich právo na zákonné a živé. Živé právo bylo podle něj jakýmsi předtermínem právního vědomí. Prosazoval názor, že život společnosti není regulován jen psanými spisy, ale zcela spontánně vytvořenými společenskými normami. Ty poté určují, co je a co není správné, tedy právní a protiprávní. Vývoj sledoval i v moderní společnosti, která je obklopená normami, zákony a pravidly. Pro zákonné právo je typické označení jako klasické nebo legální. Zde je nutno dodat, že jeho dodržování je nařízeno na základě zákonem stanoveného postupu. Může jej

²⁹ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 1995

³⁰ RAISER, Thomas. *Woher kommt unser Rechtsbewusstsein*, Frankfurter Rundschau. [online]. [cit. 2017-09-06]. Dostupné z: <http://www.fr.de/politik/spezials/doku---debatte/woher-kommt-unser-rechtsbewusstsein-a-1190248>

³¹ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 1995.

vykonávat pouze osoba pověřená orgánem moci jak při jeho výkonu tak procesu schvalování. Dodržování zákonného práva je striktně vyžadováno.³²

Jak zmiňuje M. Večeřa, pojem právní vědomí v právní sociologii rozvíjel i E. Ehrlich. Obdobně jako V. Knapp diferencoval oblasti týkající se znalosti o právu a mínění o jeho existenci. Samotná znalost v sobě zahrnuje i právní vědomí a právní informovanost. Vědomí, resp. uvědomení si právních norem a informovanost, co představuje subjektivní znalost práva.³³

Krom Ehrlicha se právem živým zabýval i právní sociolog holandské národnosti Marc Hertogh. Hertogh vnímal značné rozdíly mezi právem evropským a americkým, kdy poukazoval na základní otázky společnosti. Byly to otázky běžně užívané, avšak vyjádřeny bez hlubší a smysluplnější myšlenky. Hertogh se ptal na to, jak lidé právo chápou, co za něj vůbec považují, jaké jsou jejich představy o právu, o jeho funkčnosti a účinnosti.³⁴

V demokratickém systému moci se živé právo rozlišuje ve dvou rovinách, a to na aplikační a legislativní. V aplikačním právu, oproti tomu legislativnímu, je každý nucen právo dodržovat nehledě na osobní názor či specifickou formu jeho vykonání. Tento proces v sobě mísí prvky kognitivní i logické. Je-li právo jakkoli narušeno, přichází trest ve formě sankce. Právo legislativní, jinak také legislativa nebo moc zákonodárná, je v tomto odlišné. Nejedná se o sankce ani vynucování práva dle stanovených listin. Jde o oprávnění zákony vydávat a stojí na stejné úrovni jako moc výkonná a soudní. K těmto ústředním pojmům se připojuje ještě moc zákonodárná, tedy orgán vykonávající zákonodárnou moc skrze zákonodárce.³⁵

Dalším vědcem, který se zasloužil o zdůraznění důležitosti právního vědomí, byl Adam Podgórecki. Byl to polský právník a sociolog, autor knihy *Sociologie práva*. Podgórecki zavedl pojem právní cítění, což byl jakýsi předtermín právního vědomí. Ve svém sborníku *Knowledge and Opinion about Law* podává souhrnné informace o výzkumech, které se konaly v 60. a 70. letech minulého století. V tomtož období dochází k značnému rozvoji sociologických empirických výzkumů a pojetí právního vědomí dostává jasnější a jednoznačnější podobu. Nejvýznamnějšími Podgóreckiho výzkumy byly zrealizovány

³² OLIVA, Jakub. Právní vědomí. Olomouc, 2014. diplomová práce (Mgr.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Právnická fakulta

³³ VEČEŘA, Miloš, URBANOVÁ, Martina. *Sociologie práva*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 20

³⁴ VEČEŘA, Miloš a Martina URBANOVÁ. *Právní vědomí v teoreticko-empirickém pohledu*. Brno: Masarykova univerzita, 2015.

³⁵ Tamtéž

na území Nizozemí a Belgie. Z výsledku je patrné, že největší diference názorů se vyskytuje v oblasti daňových právních norem.³⁶

Střed zájmů vědomí a cítění v právu se nakonec projevil jako shodný. Jednalo se o rozpor mezi tím, co je mezi lidmi platné, tudíž teorie, dle které se společnost řídí, a tím, jak se společnost opravdu chová a jaký vztah k právu zaujímá.³⁷

Podgórecki se zabýval psychologickými vjemy, tím, jak pozitivní či negativní tlak na společnost ovlivňuje míru jejich intenzity. Narážel na to, že pokud je právo prosazováno pod nátlakem, setká se s nesouhlasem a odmítáním. Čím větší tyto negace jsou, tím silněji působí na jednotlivé osoby. Nátlak způsobuje nejistotu a rozpory mezi tím, co je a co není po právu. Ideální stav přichází tehdy, pokud je zákon v souladu s míněním a cítěním společnosti. V obou případech hraje ale značnou roli sociologie práva. Udává, na kolik je nutno zákony dodržovat, jak se k nim staví většina populace a do jaké míry ovlivňují život společnosti.³⁸

Právní vědomí má krom vnitřní diference, dle jednotlivých autorů, i svou strukturu. Ta byla popsána kupříkladu Viktorem Knappem.

2.5 Struktura právního vědomí dle Viktora Knappa

De lege lata se projevuje jako konkrétní představa, mínění o funkčnosti práva. Pomáhá se člověku orientovat v tom, které jednání je a které není konáno dle platných právních předpisů.³⁹ Jednodušeji řečeno, jde o znalost práva, o úvahu toho, jak by mělo vypadat, jaký je vůbec obsah právního řádu.⁴⁰

De lege ferenda je druh právního vědomí, který se projevuje jako soubor racionálního a emočně ovlivněného rozhodnutí.⁴¹ Tímto je míněn subjektivní a emočně zabarvený pohled jednotlivce. Zásada se řídí dle jednotlivých postojů, subjektivních názorů, předsudků, emocionálního rozpoložení, popř. chvilkových výkyvů nálad. Taktéž je ovlivněna

³⁶ VEČEŘA, Miloš a Martina URBANOVÁ. *Právní vědomí v teoreticko-empirickém pohledu*. Brno: Masarykova univerzita, 2015

³⁷ OLIVA, Jakub. *Právní vědomí*. Olomouc, 2014. diplomová práce (Mgr.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Právnická fakulta

³⁸ VEČEŘA, Miloš, URBANOVÁ, Martina. *Sociologie práva*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006

³⁹ OLIVA, Jakub. *Právní vědomí*. Olomouc, 2014. diplomová práce (Mgr.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Právnická fakulta.

⁴⁰ VARVAŘOVSKÝ, Pavel. *Základy práva: o právu, státě a moci*. vyd. 1. Praha: ASPI, 2004

⁴¹ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 1995

myšlenkami a ideami směřujícími k výsledku toho, co je a co není správné. Tento pohled je spíše tím kritickým a reálně hodnotícím.⁴²

⁴² Kubů, L., Osina, P., Grygar, J.: Teorie práva I., Vydavatelství UP Olomouc, Olomouc 2003.

3 Pedagogika v kontextu historie a současnosti

Pedagogika spadá svým zaměřením do společenskovední sféry. Zaobírá se záměrným působením na vývoj jedince, kdy je za předmět zájmů označena výchova, vzdělání a vzdělávání člověka bez ohledu na stáří. Dále zde figuruje také učení, výuka, popř. vývoj lidské osobnosti.⁴³ Krom tohoto je pedagogika vědou, zabývající se edukačními procesy, které se uskutečňují v rozmanitých prostředích. Jednotlivá prostředí jsou od sebe značně odlišná, ať už z hlediska forem, obsahů, popř. intenzity. Právě tyto diference daly podnět ke vzniku specifických disciplín a rozvoji pedagogiky jako vědy.⁴⁴

Pedagogika je vědou aplikující teoretické znalosti do praxe. Charakterizují ji jisté znaky, mezi něž se řadí zmiňovaný předmět zkoumání, dále široká základna teoretických poznatků, soustava metod, sloužících k empirickým šetřením a široká institucionalizace.⁴⁵

Z vědeckého hlediska se jedná o vědu silně multidisciplinární, kdy své poznatky čerpá z psychologie, sociologie, biologie, historie, etiky, práva, ale i lékařských věd a. j. Z důvodu její značné obsáhlosti došlo k vyčlenění dílčích disciplín. Těmito jsou obecná pedagogika, obecná didaktika, dějiny pedagogiky, teorie výchovy, srovnávací pedagogika, pedagogická metodologie a speciální pedagogika.⁴⁶

Se samotným pojmem pedagogika úzce souvisí i termín výchova, který je definován jako „proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji“.⁴⁷ Výchova, jako samotná se dělí na nepřímou a přímou. Pro nepřímou výchovu je klíčový pojem prožitek, tj. radost z toho, co jedinec činí. Jde o vytváření si vlastních zkušeností a zážitků, vedoucích k osvojení cenných zkušeností.⁴⁸

Z historického hlediska pedagogika vzešla primárně z filozofie a za zakladatele moderní pedagogické teorie je dnes považován Johann Friedrich Herbart. Tento pedagog založil vyučovací princip s názvem „výchovné vyučování“, kdy vycházel z etiky a psychologie, dále pak z teoretické a praktické pedagogiky.

⁴³ ŠAFRÁNKOVÁ, Dagmar. *Pedagogika*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada).

⁴⁴ PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009.

⁴⁵ ŠAFRÁNKOVÁ, Dagmar. *Pedagogika*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada).

⁴⁶ Tamtéž

⁴⁷ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013.

⁴⁸ PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009.

Novověkou pedagogiku ovlivnila řada myslitelů, mezi něž je možno řadit Jeana Jacques Rousseaus, Johanna Friedricha Pestalozzi, Johna Locke a v neposlední řadě Jana Amose Komenského.⁴⁹

J. A. Komenský je pro české země neodmyslitelnou ikonou, která se zabývala mimo jiné také didaktikou a teorií výchovy. Jednalo se o osobnost významně tvůrčí, kdy pod jeho rukama vznikla encyklopedická i všenápravná, resp. výchovná díla.⁵⁰ Komenského názory, myšlenky a spisy byly základem novodobé a moderní pedagogiky určené dětem a mládeži. J. A. Komenský je považován za zakladatele vědy o výchově.⁵¹

České školství je datováno někdy od 10. století n. l., kdy se po dlouhá staletí, resp. až téměř do konce 18. století drželo modelu Evropského školského univerzalizmu.⁵² Ve stručnosti se jednalo o koncepci Sedmera svobodných umění. Na konci 18. století, v době vlády Marie Terezie, došlo k reformám školství, kdy byl Evropský školský univerzalizmus nahrazen univerzalismem státním. Toto školství neslo název lidové a bylo určeno i dětem poddaných. V průběhu 19. století již vznikaly i školy střední a vysoké, kdy v 2. polovině 19. století došlo k rozvoji institucí pro předškolní výchovu.⁵³

České školství patřilo před 2. světovou válkou k jednomu z nejvyspělejších ve světě. Během válečných let došlo ke změně školského charakteru, kdy v roce 1948 byl školský model nahrazen marxisticko-leninistickou ideologií. Tento krok znamenal pro české země jednotnou školskou koncepci vzdělávání. Před Sametovou revolucí, 17. 11. 1989, bylo české, resp. československé školství ovlivňováno socialismem. Mezi hlavní znaky patřil centralismus, byrokracie, popř. sovětizace a mnoho dalších. Po ukončení Sametové revoluce došlo k rychlým, ale markantním změnám. Během zhruba půl roku se měnila zarytá a mnoholetá pravidla. Mezi ně je možno řadit významné změny ve školském zákoně, autonomii vysokých škol, změnu koncepce vzdělávání jednotlivých předmětů. Měnilo se i osazenstvo, které mělo na vývoj a rozvoj školství značný vliv.⁵⁴

⁴⁹ PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009.

⁵⁰ Tamtéž

⁵¹ KANTOROVÁ, Jana a Helena GRECMANOVÁ. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I*. Olomouc: Hanex, 2008. Vzdělávání.

⁵² PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009

⁵³ Tamtéž

⁵⁴ PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009

V současné době je struktura systémů a vzdělávání v Evropě následující:

- Preprimární vzdělávání
- Základní, resp. primární a nižší sekundární vzdělávání
- Vyšší sekundární vzdělávání (vzdělávání na středních školách, popř. konzervatořích)
- Postsekundární neterciární vzdělávání
- Terciární vzdělávání (vzdělávání na vyšších odborných, popř. vysokých školách)
- Další vzdělávání a odborná příprava⁵⁵

Krom klasických škol jsou zde i ty alternativní, které se stejně tak řídí RVP. Jsou zde ale jisté odlišnosti, ať už je to jiná organizace výuky, hodnocení žáků, rozšíření výuky o atraktivní předměty, popř. celková specifická vzdělávání. Alternativní školu je možno charakterizovat jako školu, která se svými specifiky odlišuje od škol běžných v dané vzdělávací politice.

V současné době je v České republice možno dohledat tyto typy alternativních škol:

1. Od první poloviny 20 století:
 - Waldorfská škola pro MŠ, 1 a 2 stupeň ZŠ a SŠ
 - Montessori pro MŠ, 1 a 2 stupeň ZŠ
 - Daltonská pro MŠ, 1 a 2 stupeň ZŠ, SŠ
 - Jenská pro 1 stupeň ZŠ
2. V posledních desetiletích:
 - Začít spolu (MŠ, 1. st. ZŠ)
 - Zdravá škola (MŠ, 1. i 2. st. ZŠ, SŠ)
 - Integrovaná tématická výuka (MŠ, 1. st. ZŠ)
 - Lesní / přírodní škola (MŠ, SŠ)

V neposlední řadě se jedná i o domácí vzdělávání pro žáky nižšího i vyššího stupně základní školy.⁵⁶

⁵⁵ *Alternativní školy*. [online]. [cit. 2017-09-12]. Dostupné z: <http://www.alternativniskoly.cz/>

⁵⁶ Tamtéž

4 Vymezení pedagogických pojmů

Kapitola s názvem „Vymezení pedagogických pojmů“ se zabývá stručným vymezením základních koncepcí, kterými se práce zabývá. Slouží pro ujasnění toho, co je pro studii klíčové, a to například škola, školství, žák, žákovo pojetí učiva a pár další. Jedná se tedy o jakýsi úvod do pedagogiky, díky kterému dochází k propojení právní a pedagogické vědy.

Škola

Škola je dle Pedagogického slovníku definována jako místo, kde dochází k organizovanému vzdělávání. Jedná se o jednotku se značnou mírou autonomie. Krom této teze je možno na ní nahlížet jako na společenství lidí, kteří sdílejí podobné názory a utvářejí tak vztahy napříč generacemi.⁵⁷

Školství

„Školství je součástí vzdělávacího systému zajišťující výchovu a vzdělávání dětí a mládeže“⁵⁸. Školský systém, tedy systém vzdělávání v České republice se skládá ze škol a školských zařízení. Do tohoto systému spadají školy mateřské, základní, střední, střední odborné, gymnázia, střední odborná učiliště, konzervatoře, jazykové školy, dále pak školy vyšší odborné a vysoké. Krom samotných institucí zde spadají i objekty, které vzdělávání a výchovu přímo uskutečňují. Objekty jsou pedagogičtí a školští pracovníci. Za subjekty jsou potom označováni „žáci, studenti a svěřenci“.⁵⁹

Školský zákon

Školský zákon je základní právní dokument školství, který podléhá schválení parlamentu České republiky a podpisu prezidenta. Aktuální školský zákon je zákon č. 561/2004 Sb. ze dne 24. 9. 2004 novelizován k 1. 9. 2017 s platností do 31. 8. 2018.⁶⁰

Zákon upravuje podmínky předškolního, základního, středního, vyššího odborného a jiného vzdělávání, krom terciárního, ve školách a školských zařízeních. Jsou zde stanoveny práva a povinnosti fyzických a právnických osob, vzdělávací programy, postavení škol, záměry, výroční zprávy a mnoho dalších.⁶¹

⁵⁷ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013.

⁵⁸ Tamtéž

⁵⁹ Tamtéž

⁶⁰ MSMT, *Školský zákon ve znění účinném od 1. 9. 2017 – 31. 8. 2018*. [online]. [cit. 2017-09-12]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-9-2017-do-31-8-2018>

⁶¹ MSMT, *Školský zákon ve znění účinném od 1. 9. 2017 – 31. 8. 2018*. [online]. [cit. 2017-09-12]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-9-2017-do-31-8-2018>,

Cílem školského zákona je například rovný přístup obyvatelstva ke vzdělání, svobodné šíření poznatků, bezplatné studium na základních a středních školách. Dále se jedná o respektování vzájemné úcty, solidaritu, možnost všeobecného, odborného i celoživotního vzdělávání a mnoho dalších.⁶²

Žák

Žák je dle Pedagogického slovníku definován jako „*jedinec, který se nachází v roli subjektu vyučování*.“⁶³ Z definice vyplývá, že se jedná o široké spektrum obyvatelstva, kdy žákem je jak malé dítě, tak i senior. Oproti této teorii stojí jiná, která uchopuje žáka pouze jako dítě školou povinné. Je nutno na tuto roli pohlížet jako na jedinečnou osobnost, která má svůj individuální způsob učení a přijetí učiva. S tímto se pojí i žákovo pojetí učiva.

Žákovo pojetí učiva

„*Jedná se o souhrn představ, poznatků, ale také interpretací, které se vytváří individuálně u každého žáka*.“⁶⁴ Každý žák, tedy edukovaný, je veden k osvojení znalostí skrze edukátora (vyučujícího). Tato koncepce výkladu edukátora je složena primárně z přednesu, ale i ze samostudia literatury vzdělávaných, subjektivních faktorů, které působí na jedince. Jedná se převážně o míru empatie a úroveň vyspělosti žáka.

Učitel

„*Jeden ze základních činitelů vzdělávacího procesu, profesionálně kvalifikovaný pedagogický pracovník, spoluodpovědný za přípravu řízení, organizaci a výsledky tohoto procesu*.“⁶⁵

Gymnázium

„*Gymnázium je typ střední školy, poskytující všeobecné vzdělání a připravující žáky na budoucí studium vysoké školy*.“⁶⁶

Gymnázium je studijní obor zakončen maturitní zkouškou, která vzhledem k druhu studia nabývá značné prestiže. Jsou to školy elitní, kde jsou žáci připravováni k dalšímu studiu na

⁶² MSMT, Školský zákon ve znění účinném od 1. 9. 2017 – 31. 8. 2018. [online]. [cit. 2017-09-12]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-9-2017-do-31-8-2018>,

⁶³ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013

⁶⁴ Tamtéž

⁶⁵ Tamtéž

⁶⁶ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013

vysoké, popřípadě vyšší odborné škole. V současnosti jsou evidovány dva druhy těchto vzdělávacích institucí, a to gymnázia čtyř a víceletá.⁶⁷

Střední odborná škola

„Součást středního školství, škola poskytující vyšší sekundární vzdělávání. Připravuje pro výkon odborných činností, zejména pak technicko-hospodářských, ekonomických, pedagogických, zdravotnických, sociálně-právních, správních, uměleckých a kulturních, připravuje i pro studium na vysoké škole. Poskytuje střední odborné vzdělání a úplné střední odborné vzdělání zakončené maturitou.“⁶⁸

⁶⁷ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013

⁶⁸ Tamtéž

5 Shrnutí teoretické části

Teoretická část bakalářské práce „*Právní vědomí žáků středních škol v Opavě*“ poskytuje souhrn informací, které uvádějí téma do povědomí čtenáře. Je zde vymezení toho, co je to vůbec právní vědomí, vystižení definice a její zařazení do systému věd. Studie se zabývá také povědomím o právu ze sociologického hlediska. Vnímá ho jako kladný i záporný element, vyjmenovává, kde všude je tato znalost důležitá.

Krom vymezení právního vědomí nabízí studie i náhled do historie, kdy se problematikou zabývali kupříkladu Viktor Knapp, Eugen Ehrlich, Marc Hertogh a mnoho dalších. V následujících pasážích se nacházejí kapitoly o interpretaci a aplikaci právního vědomí, determinaci obsahu práva, dále pak srozumitelnosti právní terminologie z pohledu jak laické, tak veřejnosti a mnoho jiných kapitol a podkapitol.

Teoretická část je završena segmentem odkazujícím na pedagogické pojmy. Pro práci je klíčové propojení právního základu s pedagogikou, jelikož respondenty jsou právě žáci středních škol.

II PRAKTICKÁ ČÁST

Uvedení do praktické části práce

Následující pasáž bude již demonstrovat vše, co bylo pojmenováno teoreticky, na konkrétních případech z praxe. Vše výše zmiňované najde, byť by v omezené míře své zastoupení právě v praktické části studie. Po uvedení do metodologie empirického výzkumu a vysvětlení metody, která byla zvolena jako nejvhodnější, dochází k přesunu ke konkrétním analýzám ŠVP a výsledkům dotazníkového šetření.

6 Zhodnocení dosavadních poznatků z oblasti právního vědomí žáků středních škol

Právní vědomí v České republice již zkoumala řada vysokoškolských studentů popřípadě vědců, zřídka kdy se ovšem jednalo o respondenty navštěvující střední školu. Jako příklad je možno uvést Kristýnu Šarounovou, Jakuba Olivu, Terezu Krupovou, Miloše Večeřu, Martina Urbanovou a kolektiv, a. j.⁶⁹

Kristýna Šarounová

Autorkou zabývající se mírou právních vědomostí v témže odvětví je Kristýna Šarounová, studentka Univerzity Pardubice, autorka bakalářské práce „*Úroveň právního vědomí studentů středních škol v Hradci Králové*“.⁷⁰

V práci bylo z úvodu užito šesti hypotéz, které byly posléze verifikovány, popřípadě falzifikovány. Za výzkumný nástroj byl zvolen dotazník o 20 otázkách. Studentka získala pro svou studii celkem 160 žáků, z toho 103 žen a 57 mužů. Všichni žáci navštěvovali buďto obchodní akademii, gymnázium nebo ostatní střední školy.⁷¹

Z výsledků je patrné, že nejlepších výsledků dosáhli žáci obchodní akademie, kteří z celkového počtu 20 otázek správně odpovídali průměrně na 8-10 položek dotazníku. Žáci ostatních středních škol odpovídali správně v průměru na 6-8 otázek z 20. Celkový průměr, s užitím aritmetického průměru, byl v konečné fázi ustanoven na 9 bodech z 20 a znalosti práva žáků středních škol byly dle škály vyhodnoceny jako dobré. Z celkového pohledu jsou na vrcholu hodnocení žáci obchodní akademie, s průměrným ziskem 10 bodů, posléze žáci

⁶⁹ *Theses. Vysokoškolské kvalifikační práce.* [online]. [cit. 2017-06-28]. Dostupné z: <https://theses.cz/>

⁷⁰ ŠAROUNOVÁ, Kristýna. *Úroveň právního vědomí studentů středních škol v Hradci Králové.* Bakalářská práce. Pardubice: Filozofická fakulta, Univerzita Pardubice, 2010.

⁷¹ Tamtéž

gymnázii, s průměrným ziskem 8 bodů a následně žáci ostatních středních škol se ziskem 7 bodů.⁷²

Z celkového množství respondentů má nejpočetnější skupina průměrné znalosti práva, a to 91 žáků (61 %) ze 160. Za touto skupinou je 38 žáků (25 %) s dostačujícími znalostmi. Velmi dobré vědomosti prokázalo 15 žáků, kteří zastupují 10% část z celku. Dále 6 žáků, tudíž 4 % prokázalo nedostačující znalosti. Žádný s dotázaných nebyl ve škále hodnocen výborně.

Zvolené hypotézy byly ve 4 případech potvrzeny a ve 2 případech vyvráceny.⁷³

Z výzkumu v závěru vyplynulo, že znalosti práva žáků středních škol v Hradci Králové jsou průměrné.

Jakub Oliva

Dalším autorem věnující se této problematice je Jakub Oliva, student Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, autor diplomové práce „Právní vědomí“ se zabíral právním vědomím obyvatel ČR. Pro svůj výzkum získal 231 respondentů, z toho 101 žen a 130 mužů. Výzkumné vzorky byly vybrány náhodným výběrem z populace a dále děleny dle pohlaví, věku, vzdělání, současného nebo minulého zaměstnání a stupně urbanizace.⁷⁴

V úvodu sám Oliva zmiňuje, že právní vědomí obyvatel ČR není nijak valné s ohledem na míru tohoto vědění v Evropě. Tuto skutečnost podepírá o vlastní sociologický výzkum, kdy stanovuje pět základních hypotéz.⁷⁵

Dle dotazníkového šetření, které bylo uskutečněno roku 2012, v testu uspěla rovná polovina dotázaných. Po zaokrouhlení údajů na celá čísla průměrně respondenti získali 10 bodů z 20. Z detailnějšího pohledu byly více prosperující ženy, které byly úspěšné v 51,2 % oproti mužům s výsledkem 49,2 %, což hned v úvodu vyvrací první Olivovu hypotézu.⁷⁶

Z hlediska věku, vzdělání a stupně urbanizace bylo zjištěno, že nejlepší znalosti práva mají obyvatelé ve věkové skupině 35-64 let s vysokoškolským vzděláním, mající trvalý pobyt v obci nad 50 000 obyvatel. Nejlepších znalostí poté dosáhli obyvatelé, kteří nebyli doposud

⁷² ŠAROUNOVÁ, Kristýna. *Úroveň právního vědomí studentů středních škol v Hradci Králové*. Bakalářská práce. Pardubice: Filozofická fakulta, Univerzita Pardubice, 2010.

⁷³ ŠAROUNOVÁ, Kristýna. *Úroveň právního vědomí studentů středních škol v Hradci Králové*. Bakalářská práce. Pardubice: Filozofická fakulta, Univerzita Pardubice, 2010.

⁷⁴ OLIVA, Jakub. *Právní vědomí*. Diplomová práce. Olomouc: Právnická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2014.

⁷⁵ Tamtéž

⁷⁶ Tamtéž

zaměstnání. Nejmarkantnějších rozdílů bylo zjištěno v kategorii věku, kdy se značně liší výsledky u dětské, dospělé a starší generace.⁷⁷

Zbylé čtyři stanovené hypotézy byly výzkumem podpořeny a verifikovány.

Miloš Večeřa, Martina Urbanová a kolektiv

Výraznou publikací na poli odborné literatury zaměřené tímto směrem je kniha „*Právní vědomí v teoreticko-empirickém pohledu*“.

Tento svazek představuje obsáhlý náhled do sféry právního vědomí jak evropského tak amerického. Pojímá vztah primárně z hlediska sociologického, kdy jsou zmiňováni autoři jako například Adam Podgórecki, či Roger Cotterrell. Tito evropsští autoři se zabývali vědomím o právu od 60. let 20. století do roku 1989. Výzkum prováděli na půdě Dánska, Východní a západní části Spolkové republiky Německo, Nizozemí, Belgie a dalších.⁷⁸

Krom tohoto je v publikaci značné množství informací o právní socializaci a jejich formách. Dále byl výzkum prováděn na Slovensku po roku 1993. Zde se nejednalo o žáky, ani studenty, nýbrž o podnikatele, zdravotnické pracovníky a ženy ve výkonu trestu odnětí svobody.⁷⁹

Z celkového pohledu je tato kniha výborným náhledem do teoreticko – empirické problematiky právního vědomí nejen na poli České republiky.

Shrnutí dosavadních poznatků daného tématu

Tito a další autoři se zaslouhují o rozmach informačních zdrojů vedoucí k navyšování právního vědomí v populaci. V příloze práce je k nalezení obsáhlá rešerše obsahující 110 záznamů, z čehož je 28 knih, 73 článků, 9 vysokoškolských kvalifikačních prací v češtině a slovenštině, které se zabývají, byť by v omezené míře, mírou právního vědomí.

Všechny výše zmiňované práce se zabývají právním vědomím, žádná však neanalyzuje věkovou skupinou 17 a 18 let žijící v Opavě, navštěvující různé obory středních škol. Toto dělá studii výjimečnou a jedinečnou svého druhu.

⁷⁷ OLIVA, Jakub. *Právní vědomí*. Diplomová práce. Olomouc: Právnická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2014.

⁷⁸ VEČEŘA, Miloš a Martina URBANOVÁ. *Právní vědomí v teoreticko-empirickém pohledu*. Brno: Masarykova univerzita, 2015

⁷⁹ Tamtéž

7 Uvedení do metodologie empirického výzkumu

Pro zhodnocení problematiky, o které pojednává tato studie je nezbytně nutná i její verifikace⁸⁰, tudíž ověření pravdivosti argumentů, popř. falzifikace,⁸¹ resp. vyvrácení správnosti výroku skrze vědecký výzkum.

Dle F. N. Kerlingera je vědecký výzkum „*systematické, kontrolované, empirické a kritické zkoumání hypotetických výroků o předpokládaných vztazích mezi přirozenými jevy.*“⁸² Tato definice je obecnou formulací a z hlediska pedagogiky je vhodné slovo „přirozenými“ nahradit výrazem pedagogickými. Nyní se již studie nepohybuje na úrovni všeobecné, ale konkrétně zaměřené na pedagogické aspekty vědeckého výzkumu. Aby došlo k jejímu naplnění je nutno dodržet fáze pedagogického výzkumu. Mezi tyto stupně se řadí **stanovení problému, formulace hypotézy, testování, resp. ověřování hypotézy a následné vyvození závěru a jejich interpretace.**⁸³

Aby mohlo být užito jakýchkoli metodologických postupů, je nutné si ujasnit, co je vůbec měření. Dle definice, kde cituje Chrástka Kerlingera, je měření „*přiřazování čísel předmětům nebo jevům podle pravidel.*“⁸⁴ Výzkum je dále dělen dle měření na nominální, ordinální, intervalové a poměrové.

Z pohledu metodologie je možná další spousta dělení a výzkumů. Pro účely této studie budou ale zúženy jen na ty postupy, které jsou pro danou problematiku nejvíce prospěšné a relevantní.

7.1 Výzkumné kvantitativní šetření

Z důvodu porovnávání právního vědomí u žáků pěti vybraných středních škol byla zvolena kvantitativní metoda sběru dat prostřednictvím metody explorační. Toto šetření objasňuje souvislosti,⁸⁵ zahrnuje různé výzkumné nástroje jako kupříkladu dotazník, anketu, autobiografii, interview a besedu. Z výše zmiňovaných se jako nejideálnější jeví metoda pomocí **dotazníku**, která dokáže pojmout značné množství informací a dále s nimi pracovat.

⁸⁰ *Verifikace*. [online]. Slovník cizích slov. [cit. 2017-06-28]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/verifikace>

⁸¹ *Falzifikace*. [online]. Slovník cizích slov. [cit. 2017-06-28]. Dostupné z: http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?cizi_slovo=falzifikace&typ_hledani=prefix

⁸² CHRÁSKA, Miroslav. *Úvod do výzkumu v pedagogice: základy kvantitativně orientovaného výzkumu*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003.

⁸³ Tamtéž

⁸⁴ Tamtéž

⁸⁵ OLECKÁ, Ivana a Kateřina IVANOVÁ. *Metodologie vědecko-výzkumné činnosti*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, 2010

Dotazník lze definovat jako nástroj, který pomocí výzkumného problému odpovídá na stanovené otázky a slouží ke sběru dat.⁸⁶ Prezentován je v písemné formě a je určen širokému spektru respondentů. Základem je souhrn otázek, které se opírají o metodologické poznatky.⁸⁷ Pozitivem je zcela jistě anonymita, reprezentativnost, ekonomická nenáročnost a zpracování dle statistických metod. Negativum spočívá v jisté míře zkreslení a subjektivním pohledu respondenta na danou otázku. Není vyloučena fabulace, proto i výsledek výzkumu může být sporný.⁸⁸

Všechny otázky v dotazníku musí být jednoznačně položeny, v případě mnohočetnosti odpovědí se musí navýšit i četnosti správných řešení. Pro získání přesnějších výsledků byly otázky uzavřené s výběrem jen jedné správné možnosti. Každý dotazník byl distribuován v papírové podobě mezi jednotlivé žáky. Záměrně byl zvolen čas vyučovací hodiny pro okamžitou návratnost listin.

Po podrobné analýze ŠVP, odkazující na kapitolu 10, bylo možné sestavení **výzkumných otázek**. Výzkumná otázka představuje problém, na nějž se jedinec snaží ze svého subjektivního pohledu odpovědět. Obvykle se jedná o obecnou rovinu věci, která se postupně zužuje až ke konkrétní informaci, která má být získána. Výzkumná otázka může posléze sloužit jako základ pro vytvoření hypotézy.⁸⁹

Níže položené výzkumné otázky vycházejí z podrobné analýzy ŠVP a týkají se konkrétních oborů, kterým tato práce podléhá. V návaznosti na text byly zvoleny dvě verze. První se zajímá o míru právního vědomí dle oborové diferenciaci. Druhá již zkoumá míru právního vědomí žáků, dle míry vzdělání rodičů.

⁸⁶ SVOBODA, Pavel. *Metodologie kvantitativního speciálněpedagogického výzkumu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012.

⁸⁷ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013.

⁸⁸ CHRÁSKA, Miroslav. *Úvod do výzkumu v pedagogice: základy kvantitativně orientovaného výzkumu*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003.

⁸⁹ Tamtéž

7. 2 Stanovení výzkumných otázek

Výzkumná otázka č. 1:

Je míra právního vědomí žáků, jejichž studijní cíle směřují do akademické sféry vyšší nežli míra právního vědomí žáků, kteří chtějí po úspěšném vykonání maturitní zkoušky nastoupit do zaměstnání?

První výzkumná otázka se zabývá cíli žáků vybraných středních škol ve vztahu k míře jejich právního vědomí.

Výzkumná otázka č. 2:

Bude právní vědomí žáků, jejichž rodiče mají vysokoškolské vzdělání vyšší, nežli míra právního vědomí u žáků, jejichž rodiče jsou absolventy základní, popř. střední školy?

Otázka č. 2 vychází z faktu, že rodiče s vyšším vzděláním jsou více ambiciózní a vedou své potomky k vyšší míře vzdělanosti.

Výzkumná otázka č. 3:

Je právní vědomí žáků Mendelova gymnázia vyšší, nežli právní vědomí žáků ostatních oborů?

Tato otázka přímo reaguje na fakt, že míra výuky humanitních předmětů na gymnáziu je vyšší, nežli výuka stejných předmětů na ostatních zkoumaných oborech.

8 Obecné vymezení RVP a ŠVP

Následující dvě kapitoly se zabývají vymezením RVP, ŠVP a následnými analýzami jednotlivých ŠVP vybraných středních škol v Opavě.

Rámcový vzdělávací program

RVP, je dle Pedagogického slovníku definován jako „*program, který vymezuje cílové zaměření vzdělávání na daném stupni / pro daný obor vzdělávání a očekávané výstupy. Charakterizují je priority, cíle, klíčové kompetence a obsah v širších oblastech.*“ Na jeho základě posléze školy vytváření své vlastní ŠVP, které se svým obsahem připodobňují sociálním i geografickým podmínkám. Jedná se tedy o vzdělávací politiku, která určuje směr a cíle vzdělávání jak předškolního, základního, tak středního.⁹⁰

RVP bylo schváleno Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, dříve jen MŠMT, a vešlo v platnost v roce 2004. Jednalo se o úpravu vzdělávací politiky pro žáky od 3 do 19 let. Dle kurikulárních dokumentů se hovoří o dvou úrovních a to úrovni státní, kterou jsou právě zmiňované RVP a školní, jimiž jsou ŠVP.⁹¹

Školní vzdělávací program

ŠVP, jinak také školní kurikulum,“ *je konkrétní program školy zpracovaný na základě rámcového vzdělávacího programu. Zahrnuje zpravidla priority a specifčnost školy, kurikulární nabídku, tj. povinné, volitelné a nepovinné předměty, mimořádné aktivity, způsoby organizace školního života a způsoby vztahy realizace vztahů školy s rodiči žáků.*“⁹²

Klíčové kompetence

Klíčové kompetence jsou definovány jako: „*Soubor požadavků na vzdělávání, zahrnující podstatné vědomosti, dovednosti a schopnosti univerzálně použitelné v běžných pracovních a životních situacích.*“ Klíčové kompetence, jako samotné, nejsou striktně vázány na konkrétní vyučované předměty, ale na schopnost rozvíjet obecný základ edukace. Tyto kompetence jsou k dohledání v kurikulárních dokumentech. Mezi ně se řadí například kompetence komunikativní, k učení, kompetence k řešení problému, občanské, popřípadě pracovní, a. j.⁹³

⁹⁰ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013

⁹¹ Tamtéž

⁹² Tamtéž

⁹³ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013.

Konečné shrnutí

Na následujících listech bude k vidění pět analýz ŠVP z pěti vybraných středních škol, kde jsou stručně charakterizovány předměty a průřezová témata, která přispívají ke zvyšování právního vědomí žáků vybraných středních škol v Opavě.

9 Determinace vybraných středních škol

V následující kapitole bude představeno pět oborů, které se přímo účastnily výzkumu práce.

1. Agropodnikání – ekonomika

Výsadou oboru Agropodnikání – ekonomika je značné množství předmětů, které učí žáky již od prvního ročníku odborným zemědělským a ekonomickým znalostem. Obor je koncipován pro přípravu budoucích agronomů, zoologů, farmářů, popřípadě učí žáky ekonomické gramotnosti, která může být využita v podnikatelské činnosti.

Výsadou oboru jsou předměty úzce specifické a odborné, kdy je důraz kladen na propojení teorie s praxí. Absolvent má po ukončení oboru odborné zemědělsko-ekonomické vzdělání. Následně je připraven ke studiu na vysoké škole popřípadě pro zaměstnání v resortu zemědělství.⁹⁴

2. Přírodovědné lyceum

Přírodovědné lyceum je koncipováno jako všeobecně-odborné vzdělání s důrazem na vyšší procento zastoupení odborných přírodovědných předmětů.

Výuka je krom všeobecného základu směřována do sféry biologie, chemie, fyziky, popřípadě jiných odborných celků. Žáci v rámci laboratorních cvičení propojují teorii s praxí a prohlubují tak svou oborovou terminologii. Během čtyř let studia dochází k nabytí znalostí z mnoha odvětví přírodních věd, které mohou být následně využity pro studium na vysoké škole, popřípadě pro práci v oboru. Krom těchto oborových specifík jsou žáci edukováni v oblasti občanské nauky, dějepisu, literatury a získávají tak nutné všeobecné poznatky.⁹⁵

3. Chemik operátor – výroba léčiv

Chemik operátor je oborem, který má svá specifika v chemicko-průmyslovém zaměření. Jedná se zde o úzké propojení teorie s praxí, kdy je výuka koncipována jako základ pro budoucí povolání ve farmaceutickém průmyslu. Do ŠVP je začleněno značné množství praktických předmětů od laboratorních cvičení, fyzikálně-chemických měření, kontroly

⁹⁴ MSŠZe a VOŠ Opava, Školní vzdělávací program. *Agropodnikání ekonomika – 3.verze*. [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://zemedelka-opava.cz/wp-content/uploads/2015/06/kompletnisvp-agroprovvoz-od-20131.pdf>.

⁹⁵ MSŠZe a VOŠ Opava, Školní vzdělávací program. *Přírodovědné lyceum. 2. verze*. [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://zemedelka-opava.cz/wp-content/uploads/2015/06/kompletnisvp-lyceum-od-2013.pdf>.

výroby a jiné. Obor je tímto primárně chemicko-technologický, ovšem ani zde nechybí humanitní základy.⁹⁶

4. Zdravotnický asistent

Obor Zdravotnický asistent je oproti třem výše zmiňovaným již velice úzce zaměřen na vzdělávání v oblasti zdravotní péče. Žáci jsou vyučováni primárně pro praxi ošetřovatele v rámci odborných příprav. Cílem oboru je žáky vybavit takovými znalostmi, aby posléze byli schopni pracovat v širokém spektru zdravotnického odvětví, od rehabilitační, diagnostické, preventivní péče po různé druhy dalších praxí.

V rámci studia jsou seznamováni s právními předpisy a je prohlubována jejich odborná způsobilost. Výuka je tedy primárně zaměřena na člověka, ovšem nejsou zde opomenuty ani předměty humanitní.⁹⁷

5. Mendelovo gymnázium

Mendelovo gymnázium je zástupce typu středního vzdělávání, které se snaží žáky hlouběji vzdělávat ve všeobecných znalostech. Tato střední škola je primárně zaměřena k dalšímu studiu na vysoké škole. Žákům jsou podávány informace z různých sfér, od biologicko-technických po humanitní a během studia se formují jejich postoje a cíle.

Ze všech výše zmiňovaných středních škol jsou právě žáci Mendelova gymnázia na pomyslném vrcholu pyramidy ve výuce humanitních předmětů. V návaznosti na to je výuka dějepisu, občanské nauky a jiných, kde se žáci seznamují s právem, nejsilnější.⁹⁸

⁹⁶ *MSŠZe a VOŠ Opava, Školní vzdělávací program. Chemik operátor 2. verze.* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://zemedelka-opava.cz/wp-content/uploads/2015/06/kompletneisvp-chemik-od-2013.pdf>.

⁹⁷ *Střední zdravotnická škola Opava, Školní vzdělávací program,* [online]. [cit. 2016-10-10]. Dostupné z: http://www.szsopava.cz/doky/vytazek_SVP_ZA.pdf.

⁹⁸ *Mendelovo gymnázium Opava, Školní vzdělávací program.* [online]. [cit. 2017-08-06]. Dostupné z: http://www.mgo.opava.cz/wp-content/uploads/2013/08/SVP_pro_vyssi_gymnazium_1_4_rocnik_ctyrleteho_a_5_8_rocnik_osmiletého_gymnazia_zari_2016-1.pdf

10 Analýza ŠVP

Analýza ŠVP oborů, které byly výše vyjmenovány, vychází z platného ŠVP, který je zavěšen na webových stránkách škol. Slouží pro orientaci v předmětech a průřezových tématech, která charakterizují jednotlivé obory.

10.1 Agropodnikání – ekonomika 3. verze

Základní identifikační údaje školy

Název: Masarykova střední škola zemědělská a Vyšší odborná škola Opava, příspěvková organizace

Adresa: Purkyňova 12, 746 01 Opava

Ředitel: Ing. Arnošt Klein

Zřizovatel: Moravskoslezský kraj

Sídlo: 28. října 117, 702 18 Ostrava

Základní identifikační údaje ŠVP

Název ŠVP: Agropodnikání – ekonomika 3. verze

Platné od: 1. 9. 2013

Forma vzdělávání: prezenční

Dosažené vzdělání/délka studia: Střední odborné vzdělání zakončené maturitní zkouškou/
4 roky

Analýza ŠVP oboru Agropodnikání – ekonomiky je zaměřena primárně na předměty, obsahující zmínky o právní nauce. Cílem je tedy zmapování možné úrovně vědění, vyplývající z témat probíraných v občanské nauce, dějepisu a.j.

Obor Agropodnikání – ekonomika je ovšem v první řadě profilován na vzdělávání žáků v oblasti zemědělství, a to v širokém spektru činností. Krom uplatnění absolventa v oboru je zde i možnost pracovních příležitostí v oblasti **státní správy**, ve funkci správního či administrativního pracovníka.

Mezi kompetence absolventa SŠ patří krom jiného i respektování základních práv a svobod, vystupování proti xenofobii a rasismu, preferování demokracie a humánnosti.

V uplatnění absolventa je výslovně uvedeno **získání základního právního vědomí**, o němž se tato práce v základu opírá. Žák má být schopen orientace v jednoduchých pracovně právních vztazích, vztazích zaměstnavatele a zaměstnance. Dále má být obeznámen

s náležitostí pracovního poměru, výpočtu mzdy, s daňovou evidencí, vedením účetnictví a.t.d. Krom ekonomicko-právního vědomí jeho kompetence směřují i do oblasti sociální, a to ve věci sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění.

Významným mezníkem pro získání potřebných faktů této studie je první, druhý a čtvrtý ročník. Zde je do rozvrhu zařazeno právo v kontextu práva a moci, fáze legislativního procesu, právní předpisy, základní právní terminologie. Dále pak evropské a komunitární právo, význam a pozice nařízení Rady EU v rámci předmětu **Občanská nauka**.

Žák je dle ŠVP schopen objasnit základní pojmy jako právo, právní stát, právní systém, znaky právních norem, podstatu fyzické a právnické osoby, právní subjektivitu, právní vztahy a.j.

V občanské nauce jsou vyučovány různé právní celky, které budou níže blíže specifikovány.

- **Občanské právo**

V ŠVP Občanské nauky, podoblasti občanského práva jsou náměty výuky právní vztahy, konkrétní závazky, popř. občanské soudní řízení. Mezi průřezová témata studia jsou řazeny celky jako Občan v demokratické společnosti, Člověk a svět práce, Politický systém ČR, Státní správa a samospráva, Politologie, Evropská integrace a Evropská unie, Mezinárodní organizace a jiné.

V rámci těchto podkapitol se jedná o vymezení učiva zabývajících se vznikem Československa a samostatné Československé republiky, vymezení jednotlivých subjektů státní správy a samosprávy. V bloku politologie jsou objasněny základní termíny a samotný vědní obor. Následně je probírán celek evropská integrace a Evropská unie, která popisuje historický kontext sjednocení Evropy, dopady členství ČR v EU a další. Dále se pak jedná o mezinárodní organizace, kde jsou popsány cíle OSN, vznik a činnost NATO a dalších mezinárodních organizací a jejich činností.

Ve čtvrtém ročníku je výuka občanské nauky již směřována filozofickým směrem bez zvláštního důrazu na právní vědomí a znalosti právní terminologie. I přes značné odcizení od této oblasti je zde právo, byť by více skryto, zakomponováno do historie a to z hlediska sociologie. Jedná se o koncepci pravdy, korespondenční, koherenční a konsenzuální. Dalšími tématy jsou člověk a poznání popř. světová regionalistka. Zde všude jsou jisté rysy práva k dohledání.

Krom tohoto více či méně všeobecného přehledu se právo z hlediska právní nauky snaží žáky vzdělat pro budoucí život ve specifických právních odvětvích. Těmito jsou:

- **Rodinné právo**

Žák je obeznámen s právy a povinnostmi mezi rodiči a dětmi, mezi manželi, dále pak umí definovat pojmy jako osvojení, poručnictví, opatrovnictví a další.

- **Pracovní právo**

Pracovní právo přináší žákům informace ze sféry trhu práce a pracovně-právních vztahů. Získaná fakta umí následně užít pro popis závazků vyplývajících z běžných pracovních smluv. Žáci jsou seznámeni se vztahy na pracovišti, resp. se vztahy zaměstnance a zaměstnavatele. Dále pak se spotřebitelskými zájmy, a to například při podávání reklamace.

- **Trestní právo**

Žák umí objasnit pojmy jako trestní odpovědnost, trestný čin a přestupek, umí vydefinovat účastníky trestního řízení. Dále umí vysvětlit, kdo je způsobilý k právním úkonům a má trestní odpovědnost.

Trestní právo se v rámci výuky zabývá právní ochranou, kde jsou žáci obeznámeni se strukturou soudů, činností policie ČR, advokacie a notářství. S tímto tématem se pojí i objasnění pojmů soudce, ombudsman, státní zástupce, advokát, notář, exekutor a jiné.

V rámci předmětu jsou žáci dále vzděláváni v základech teorie státu, kde je uvedena charakteristika demokracie, korupce, kriminality a. j. Dále se jedná o vzdělávání v oblasti politiky a politické ideologie, kde jsou uvedeny rysy vybraných ideologií.

V rámci bloku demokratický právní stát je předmětem výuky Ústava, volební systémy popř. Listina základních práv a svobod.

- **Dějepis**

Dějepis je pro obor Agropodnikání – ekonomika koncipován velice okrajově, a proto je zařazen jen do prvního ročníku.

Z právního hlediska se žáci učí o právu a jeho existenci až v novověku, kdy je probírán vznik novodobého českého národa, emancipace žen, boj za občanská i národní práva, popřípadě postavení Romů a Židů v 18. a 19. století. Průřezová témata jsou stejná jako u občanské nauky, tudíž například Občan a stát a jiné.

Z hlediska práva jsou tyto dva předměty nejbohatšími zdroji právních vědomostí žáků. V jiných předmětech, byť by sporadicky, je možno další prameny dohledat. Mezi nimi stojí

kupříkladu Ochrana životního prostředí. Zde jsou žáci obeznámeni se základními právními a ekonomickými nástroji pro udržení a ochranu přírodního prostředí.

Tělesná nauka učí žáky respektovat pravidla, hrát „Fair play“. **Informační a komunikační technologie** vzdělává žáky v oblasti veřejného zájmu a dodržování zákonů. Žáci jsou vybavení vědomostmi o autorských právech, legálním software, pracují s uživatelskými údaji, přístupovými hesly a. j.

V rámci **ekonomického vzdělávání** se žáci věnují přímo právním písemnostem, a to plné moci, dlužnímu úpisu a potvrzence. Zabývají se dále žádostmi občana, výpočtem mezd, daní, zákonnými odvody, pojištěními a.t.d.

Předmět **Ekonomika a podnikání** je koncipován spíše na vědomí ekonomické, nežli právní. I přesto se zde právo poměrně významně opírá o žakovy poznatky. Probíranými celky jsou například trh práce, nabídka a poptávka, vznik a zánik pracovního poměru, popis jednotlivých druhů důchodů a jiné.

Žák umí definovat pojmy jako podnikání, podnikatel, umí klasifikovat jednotlivé typy podniků, popsat a definovat národní hospodářství, druhy živnostenských oprávnění a mnoho dalších.

Podobných náležitostí je dosahováno i v účetnictví, kdy jsou žáci připraveni reagovat na změny v právní úpravě vedení evidence, kontrolují dokumentaci a její správnost. Učivo se vztahuje i k fyzické a právnické osobě, jako poplatníku.

Konečné shrnutí ŠVP oboru Agropodnikání – ekonomika

Výše uvedený výčet předmětů je do značné míry ovlivněn právem a průřezovými tématy, které se zasadily o interdisciplinaritu oboru. Mnoho drobných vstupů do odvětví práva je možno vysledovat i u spousty dalších vyučovaných předmětů. Zvláště ty humanitní jsou značně mezioborové a prolínají v sobě prvky jak odborné, tak právní, které jsou pro tuto práci zásadní.

Zde uvedený soupis témat je tudíž jen skromným náhledem do školního vzdělávacího programu zmiňovaného oboru. Na základě těchto a dalších znalostí byl posléze vytvořen konkrétní dotazník.⁹⁹

⁹⁹ *MSŠZe a VOŠ Opava, Školní vzdělávací program. Agropodnikání ekonomika. 3. verze.* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://zemedelka-opava.cz/wp-content/uploads/2015/06/kompletnisvp-agroprovvoz-od-20131.pdf>.

10.2 Přírodovědné lyceum 2 verze

Základní identifikační údaje školy

Název: Masarykova střední škola zemědělská a Vyšší odborná škola Opava, příspěvková organizace

Adresa: Purkyňova 12, 746 01 Opava

Ředitel: Ing. Arnošt Klein

Zřizovatel: Moravskoslezský kraj

Sídlo: 28. října 117, 702 18 Ostrava

Základní identifikační údaje ŠVP

Název ŠVP: Přírodovědné lyceum 2 verze

Platné od: 1. 9. 2013

Forma vzdělávání: prezenční

Dosažené vzdělání/délka studia: Střední vzdělání zakončené maturitní zkouškou/ 4 roky

Analýza ŠVP oboru Přírodovědné lyceum je zaměřena primárně na předměty, obsahující zmínky o právní nauce. Cílem je tedy zmapování možné úrovně vědění, vyplývající z témat probíraných v občanské nauce, dějepisu, ekonomie, právu a jiných. Absolventi zmiňovaného oboru jsou vedeni ke studiu na vysoké, popřípadě vyšší odborné škole přírodovědného nebo technologického zaměření, čemuž odpovídá i odborné složení předmětů. Dle profilu uplatnění absolventa jsou žáci schopni zastávat funkci jak v laboratořích, tak ve sféře **státní správy** a administrativní činnosti.

Obdobně jako u studia Agropodnikání – ekonomika je důraz kladen na zisk základního **právního vědomí**, s čímž se neodmyslitelně pojí i dodržování právních předpisů a BOZP. BOZP učí žáky dodržovat právní předpisy, které se týkají bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, kde je zmíněna i požární ochrana a hygienické předpisy. Obdobně jako u oboru Agropodnikání je právo promítáno v tématech jako demokratický právní stát, právní základ našeho státu, kdy jsou průřezovými tématy Občan v demokratické společnosti a Informační a komunikační technologie.

Významnou součástí občanské nauky je **Úvod do problematiky práva**, kde se nacházejí témata jako „*pojmem právo, vznik a význam práva, právní stát, právní řád, právní předpis*“

*a základní fáze legislativního procesu v ČR, právní a neprávní normy, právní vztahy, fyzická a právnická osoba, systém práva a právní odvětví“.*¹⁰⁰

Občanské, rodinné, pracovní a trestní právo je obsahově shodné s tím, co je v ŠVP Agropodnikání – ekonomika. Dále jsou shodnými tématy právní ochrana, politika a politická ideologie, státní správa a samospráva, člověk a poznání, které se úzce prolíná se sociologií.

Obsahově se právo prolíná stejnou mírou i do dějepisu, tělesné výchovy, informačních a komunikačních technologií, ekonomiky a podnikání.

Přírodovědné lyceum se více zaměřuje na předměty jako Farmakologie, Enviromentální nauka, popř. předměty obsahující technologické postupy.¹⁰¹

Konečné shrnutí ŠVP oboru Přírodovědné lyceum

Vzhledem k odbornosti oboru je všeobecný náhled na právo spíše záležitostí občanské nauky, ovšem i v ENN lze dohledat právní témata v bloku ochrana přírody a krajiny. Jedná se zde o náhled do ekonomických, právních a informačních prostředků lidstva pro zachování a ochranu životního prostředí a také odpovědnost nad jejím stavem.

Žákům jsou představeny různé zákony vzhledem k ochraně životního prostředí, dále instituce a organizace působící na poli Evropy i ČR. Ač se tedy nejedná o vzdělání všeobecné, z hlediska právní terminologie, povědomí o právu žáci získávají skrze jiné předměty a průřezová témata, která jsou srovnatelná s oborem Agropodnikání.

Obdobně jako u studia Agropodnikání – ekonomie a Přírodovědné lyceum je důraz kladen na získání základního **právního vědomí**, s čímž se neodmyslitelně pojí i dodržování právních předpisů a BOZP. Obdobně jako u obou oborů je právo promítáno v tématech jako Demokratický právní stát, Právní základ našeho státu, kdy jsou průřezovými tématy Občan v demokratické společnosti, Informační a komunikační technologie a mnoho dalších.

¹⁰⁰MSŠZe a VOŠ Opava, Školní vzdělávací program. Přírodovědné lyceum. 2. verze. [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://zemedelka-opava.cz/wp-content/uploads/2015/06/kompletnisvp-lyceum-od-2013.pdf>.

¹⁰¹ Tamtéž.

10.3 Chemik operátor – výroba léčiv 2 verze

Základní identifikační údaje školy

Název: Masarykova střední škola zemědělská a Vyšší odborná škola Opava, příspěvková organizace

Adresa: Purkyňova 12, 746 01 Opava

Ředitel: Ing. Arnošt Klein

Zřizovatel: Moravskoslezský kraj

Sídlo: 28. října 117, 702 18 Ostrava

Základní identifikační údaje ŠVP

Název ŠVP: Chemik operátor – výroba léčiv 2 verze

Platné od: 1. 9. 2013

Forma vzdělávání: prezenční

Dosažené vzdělání/délka studia: Střední vzdělání zakončené maturitní zkouškou/ 4 roky

Klíčové kompetence absolventa tohoto oboru jsou identické s kompetencemi předcházejících dvou oborů. Zvláštnosti jsou v odborných znalostech a dovednostech, kam se právo, více či méně, promítá. Žáci jsou v rámci svých odborných kompetencí edukováni v právních předpisech ČR a EU, rovněž v rámci chemické výroby a dodržování stanovených pravidel. Jsou nabádáni k dodržování technické kázně a dodržování BOZP.

Předměty společensko-vědní, tedy Občanská nauka a Dějepis se svým popisem blíže přibližují charakteristice dvou, výše zmiňovaných oborů. Je tedy nasnadě uveřejnit fakt, že všechny tři studijní obory jsou součástí jedné a tentýž střední školy.

Konečné shrnutí ŠVP oboru Chemik operátor

Vzhledem k přírodovědnému zaměření všech tří oborů byla mezi nimi nalezena značná shoda. Chemik operátor je nejvíce odborně pojat vzhledem k chemicko-technologickému zaměření, kdy je koncipován spíše na práci v chemickém průmyslu. Zmínky práva jsou dle ŠVP žákům podávány skrze odborné předměty, jakými jsou odborná chemie a technologie, technologie výroby, měření a automatizace, analytická chemie a další.¹⁰²

¹⁰² MSŠZe a VOŠ Opava, Školní vzdělávací program. Chemik operátor 2. verze. [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://zemedelka-opava.cz/wp-content/uploads/2015/06/kompletnisvp-chemik-od-2013.pdf>.

10.4 Mendelovo gymnázium - všeobecné

Základní identifikační údaje školy

Název: Mendelovo gymnázium, Opava, příspěvková organizace

Adresa: Komenského 397/5, Město, 746 01 Opava

Ředitel: Petr Pavlíček

Zřizovatel: Moravskoslezský kraj

Sídlo: 28. října 117, 702 18 Ostrava

Základní identifikační údaje ŠVP

Název ŠVP: Tvořím, tvoříš, tvoříme...

Platné od: 1. 9. 2016

Forma vzdělávání: prezenční

Dosažené vzdělání/délka studia: Střední vzdělání zakončené maturitní zkouškou/ 4 roky

Mendelovo gymnázium v Opavě je svou strukturou jiné, nežli tři, výše vyjmenované obory. Jedná se o všeobecné vzdělávání, kde se vyučování předmětů, zahrnující právo vyskytuje ve vyšší míře. Již v klíčových kompetencích žáků je možno dohledat kompetence občanské. Zde jsou zmíněná fakta jako akceptování školního řádu, ale také jmenovitě uvedeno vedení žáků k **právnímu vědomí**. V rámci výuky nepovinných předmětů se v nabídce objevil i společensko-vědní seminář s výukou dějin státu a práva.

Předmětem zahrnujícím nejvíce právních poznatků je jistě **Občanská nauka**. Z obsahového hlediska stojí jistě za zmínku téma jako demokratický právní stát, politický systém ČR, státní správa a samospráva, politologie a ekonomika. Žáci se zabývají trhem, nabídkou práce, zkoumají nezaměstnanost, peníze, cenné papíry. Dále se setkávají s multikulturní výchovou a mezinárodními vztahy, Evropskou integrací, popř. EU. Právě tyto tematické celky jsou do značné míry velice přínosné pro rozvoj právního vědomí žáků gymnázia. Obdobně jako na MSŠZe a VOŠ Opava jsou v ŠVP Mendelova gymnázia k nahlédnutí témata ohledně Mezinárodní organizace, a to OSN a NATO.

V rámci politologie jsou žáci informováni o hierarchii státu, umí vydefinovat typy státu, jejich historii, moc, politické strany, ideologii, dále pak demokratický právní stát, Ústavu, ústavní zákony, lidská práva, volby, volební pravidla.

Nedílnou součástí občanské nauky, konkrétně pak politologie, je samotné právo. Žáci jsou vybaveni poznatky z legislativy ČR, znají právní řád, právní normy, sílu a vztahy. Umí aplikovat právo do praxe, rozlišit fyzickou a právnickou osobu a právní subjektivitu. Je zde

povrchově probíráno právo občanské, rodinné, trestní, pracovní, kdy jejich náplň je téměř shodná s těmi uvedenými v ŠVP na MSŠZe a VOŠ Opava. Oproti zmiňovaným oborům jde ale znát větší hloubka probíraného učiva. Například v trestním právu se objevují témata jako probace, mediace, trestní řízení, v občanském pak věcná práva, právo závazkové, dědění, občanské soudní řízení. Navíc jsou rozpracována témata i z ústavního a obchodního práva.

Ve 4. ročníku se objevuje vyučování etiky, a to v kontextu aplikované etiky, etiky a práva, politiky a etiky a vědy. Důraz je kladem na spravedlnost, svědomí a svobodu.

Krom občanské nauky se na zvyšování právního vědomí podílí i **dějepis**. V rámci hodin historie jsou žáci vedeni k občanským kompetencím, ke spravedlnosti. Opomineme-li starověk, významnější informace o právu v dnešní podobě se nacházejí v učivu novověku, konkrétně pak v látce Druhá světová válka. Žáci se dozvídají o rasismu, antisemitismu, o dodržování lidské důstojnosti a práv, dále o Protektorátu Čechy a Morava, holocaustu, Heydrichiadě, osvobození Československa a.t.d. Výuka dějepisu se zabývá lidskými právy až roku 1989, kdy proběhla Sametová revoluce.

Konečné shrnutí ŠVP oboru Mendelovo gymnázium

Celkové pojetí práva, resp. právního vědomí na všeobecném gymnáziu je do značné míry nejvíce přínosné a obsahově nejbohatší. Předpoklady absolventů jsou poté různorodé, od biologicko-technologického zaměření po právní. I proto je v ŠVP široké spektrum témat a předmětů, která se snaží předurčit žákův další studijní postup.¹⁰³

¹⁰³ *Mendelovo gymnázium Opava, Školní vzdělávací program*. [online]. [cit. 2017-08-06]. Dostupné z: http://www.mgo.opava.cz/wp-content/uploads/2013/08/SVP_pro_vyssi_gymnazium_1.4.rocnik_ctyryletho_a_5_8.rocnik_osmiletho_gymnazia_zari_2016-1.pdf

10.5 Zdravotnický asistent

Základní identifikační údaje školy

Název: Střední zdravotnická škola, Opava, příspěvková organizace

Adresa: Dvořákovy sady 176/2, Opava, 746 01

Ředitel: Mgr. Alena Šimečková

Zřizovatel: Moravskoslezský kraj

Sídlo: 28. října 117, 702 18 Ostrava

Základní identifikační údaje ŠVP

Název ŠVP: Zdravotnický asistent

Platné od: 1. 9. 2016

Forma vzdělávání: prezenční

Dosažené vzdělání/délka studia: Střední odborné vzdělání zakončené maturitní zkouškou/
4 roky

Střední zdravotnická škola Opava nabízí v rámci přípravy budoucích zdravotnických pracovníků do praxe i absolventy oboru Zdravotnický asistent. Vzhledem k odbornosti oboru se právní terminologie přesouvá z roviny všeobecné do sféry lékařské. Absolvent je po ukončení oboru schopen aplikovat své znalosti v souladu s právními předpisy ČR, ale je také veden k respektování práv nemocných. I přes značnou odbornost oboru, kdy se žáci věnují převážně předmětům jako je Ošetřovatelství, Psychologie a komunikace, Somatologie, popř. Klinická propedeutika, není opomenutá ani Občanská nauka a Dějepis.

V Občanské nauce se v rámci všech čtyř ročníků žáci věnují různým obsahově bohatým tématům. V prvním ročníku se jedná o člověka jako součást společnosti. Druhý ročník je zaměřen na člověka a jeho status občana v demokratickém českém státě. Třetí ročník je věnován nejvíce oblasti, kterou tato práce zkoumá a nese název „Člověk a právo“. Právě zde je v ŠVP Střední zdravotnické škole uvedeno, že je kultivováno **právní vědomí** žáků. Zde jsou žáci obeznámováni s náležitostmi českého státu, Evropy, ale i mezinárodního společenství. Čtvrtý ročník je pojímán z filozofického pohledu. Žáci si společně s učitelem pokládají filozoficky a eticky znějící otázky, zabývají se životem a jeho sounáležitostmi.

Občanská nauka se snaží o rozšiřování jak odborných, tak specifických kompetencí. V rámci občanské kompetence jsou žáci vedeni k respektování a ctění lidských práv. Druhý ročník je věnován obdobně, jako na jiných středních školách výuce politologie. Žáci se blíže seznamují

s českým právním státem, se vznikem a vývojem Československa, se státními symboly, občanstvím ČR, Listinou základních práv a svobod, občanskými právy i právy dítěte.

V rámci politologie se jedná o obeznámení se s pojmy jako extremismus a radikalismus, dále se žáci dozvídají o české politické scéně, volebních pravidlech, systému volebního práva, volbách krajských, parlamentních, popř. komunálních. Dále jsou žáci informováni o hierarchii státu, umí vydefinovat typy státu, jejich historii, moc, politické strany, ideologii, dále pak demokratický právní stát, Ústavu, ústavní zákony, lidská práva, volby, volební pravidla.

Obsahem učebního bloku Občanská společnost je informovat o struktuře **veřejné správy** a obecní a krajské samosprávě. V dalším vyučovacím bloku jsou žáci edukováni v rámci masmédií, které obdobně jako Informačních a komunikační technologie nabízejí široké spektrum právních norem, od legálního software, po ctění autorských práv. Do výuky občanské nauky jsou zahrnuty i základy právní nauky, diferenciací práva na soukromé, rodinné, trestní a.j. Žáci se učí o mezinárodních vztazích, evropské integraci, popř. samotné EU. Obdobně jako ostatní výše zmíněné obory jsou v ŠVP k nahlédnutí témata ohledně mezinárodní organizace, a to OSN a NATO.

Dějepis a jeho výuka je koncipován obdobně jako na MSŠZe a VOŠ Opava. Žáci jsou vedeni k dodržování základních občanských kompetencí, tudíž ke ctění spravedlnosti. Významný pro rozvoj vědění o právu a morálce je novověk, převážně pak druhá světová válka a s ní spojený rasismus, antisemitismus, porušování lidské důstojnosti a práv. Žáci se učí o Protektorátu Čechy a Morava, holocaustu, Heydrichiadě, osvobození Československa a.t.d., kde se se zmínkami práva setkávají ať už v rámci politických sporů, či jiných soudních řízení.

Konečné shrnutí ŠVP oboru Zdravotnický asistent

Obsahově se ŠVP Zdravotnického asistenta téměř shoduje s ŠVP ostatních středních škol, což poukazuje na to, že míra právního vědomí všech zkoumaných oborů měla být na přibližně stejné úrovni. Žáci se nejvíce o právním vědomí dozvědí ve vyučování dějepisu a občanské nauky. Vyloučeny nejsou ale ani jiné předměty z důvodu průřezových témat.¹⁰⁴

Konečné shrnutí ŠVP všech zmiňovaných oborů

Z výše vyjmenovaných údajů, vycházejících z ŠVP středních škol, které jsou předmětem studie, vychází, že největší míru právně zaměřených předmětů lze dohledat u oboru Mendelovo gymnázium. Jedná se o obor, který připravuje žáky všeobecně. Zbylé studijní

¹⁰⁴ *Střední zdravotnická škola Opava, Školní vzdělávací program*, [online].[cit. 2016-10-10]. Dostupné z: http://www.szsopava.cz/doky/vytazek_SVP_ZA.pdf.

obory jsou již specificky vedeny k naplnění odbornosti. Je tedy samozřejmé, že se více specializují na oborové předměty, kdy v ústupu jsou humanitní vědy, jako základy společenských věd, dějepis a. j. U zemědělských oborů je výuka zaměřena na předměty obsahující biologii, geografii a jiné, u zdravotnického oboru se jedná taktéž o rozšířenou výuku biologie, primárně pak člověka.

11 Výsledky výzkumné studie

Dotazníkové šetření bylo uskutečněno 28. 9. 2017 v Opavě na 5. vybraných středních školách. Ve třídách byl různý počet žáků, a to konkrétně ve třídě Přírodovědného lycea 21 žáků, Agropodnikání 25 žáků, Chemik operátor a Zdravotnický asistent 26 žáků. Třída Mendelova gymnázia čítala 23 žáků.

Z důvodu metodologického zpracování byl zvolen pro přepočítání jednotný počet respondentů. Toto množství se odvíjelo od nejnižšího počtu žáků ve třídě. Nejméně respondentů čítal třetí ročník Přírodovědného lycea, a to 21 žáků. Z ostatních oborů bylo náhodným výběrem vybráno 21 dotazníků, které byly posléze metodologicky zpracovány. Celkový počet respondentů byl stanoven na **105**.

Dotazník obsahoval dvě části, informativní a vědomostní. Informativní část byla zaměřena na získání informací ze sféry rodiny, cílů žáků, bydliště, ale i identifikace. Vědomostní část vycházela z analýzy ŠVP, která byla provedena na základě této bakalářské práce. Návratnost dotazníků byla 100%, v okamžité návaznosti na vyplnění a předání zpět do vlastních rukou. Všechny třídy jsem osobně navštívila a ihned po vyplnění otázek byly dotazníky sesbírány zpět. Díky tomuto faktu návratnost dosáhla 100%.

11. 1 Informativní část dotazníků

Dotazníkové šetření se zúčastnil různý počet žáků, kdy nejnižší počet byl 21 respondentů Přírodovědného lycea. Do výzkumu bylo ale náhodným výběrem zařazeno vždy 21 dotazníků daného oboru. Odpovědi s nejvyšší četností jsou zaznamenány v tabulkách zeleně.

Otázky č. 1 – 4 se věnovaly pohlaví, věku a bydlišti respondentů. Jejich výsledky jsou zaznamenány na následující straně.

Tabulka 1 – Diferenciace dle místa bydliště a věku – Přírodovědné lyceum

Přírodovědné lyceum			
Bydliště vesnice		Bydliště město	
Muži 17 let	23, 8 %	Muži 17 let	19 %
Muži 18 let	4, 8 %	Muži 18 let	9, 5 %
Ženy 17 let	19 %	Ženy 17 let	14, 3 %
Ženy 18 let	9, 5 %	Ženy 17 let	4, 8 %

Tabulka č. 1 popisuje složení třídy Přírodovědného lycea dle pohlaví a věku. Největší základnu mají muži ve věku 17 let z vesnice. Nejméně respondentů naopak spadalo do kategorie muž 18 let, vesnice a žena 17 let, město.

Tabulka 2 - Diferenciace dle místa bydliště a věku – Zdravotnický asistent

Zdravotnický asistent			
Bydliště vesnice		Bydliště město	
Muži 17 let	0 %	Muži 17 let	0 %
Muži 18 let	9, 5 %	Muži 18 let	4, 8 %
Ženy 17 let	38 %	Ženy 17 let	42, 9 %
Ženy 18 let	9, 5 %	Ženy 18 let	4, 8 %

Dle tabulky č. 2 je patrné, že ve složení třídy oboru Zdravotnický asistent nejvyšší počet čítají ženy, 17 let z města. Nejméně respondentů, a to 0% se nachází ve skupině muž, 17 let, město a muž, 17 let, vesnice.

Tabulka 3 - Diferenciace dle místa bydliště a věku – Agropodnikání - ekonomie

Agropodnikání – ekonomie			
Bydliště vesnice		Bydliště město	
Muži 17 let	23, 8 %	Muži 17 let	9, 5 %
Muži 18 let	14, 3 %	Muži 18 let	4, 8 %
Ženy 17 let	23, 8 %	Ženy 17 let	9, 5 %
Ženy 18 let	9, 5 %	Ženy 18 let	4, 8 %

Tabulka č. 3 odkazuje na strukturální složení třídy Agropodnikání – ekonomie. Nejvíce respondentů se nachází ve věkové kategorii 17 let, jedná se o muže i ženy s bydlištěm na vesnici. Nejméně zúčastněných bylo pak osmnáctiletých mužů a sedmnáctiletých žen z města.

Tabulka 4 - Diferenciace dle místa bydliště a věku – Chemik operátor

Chemik operátor			
Bydliště vesnice		Bydliště město	
Muži 17 let	19 %	Muži 17 let	28,6 %
Muži 18 let	4,8 %	Muži 18 let	4,8 %
Ženy 17 let	28,6 %	Ženy 17 let	14,3 %
Ženy 18 let	0 %	Ženy 18 let	0 %

Tabulka č. 4 se zabývá složením třídy Chemik operátor. Nejvíce respondentů se nachází ve věkové kategorii 17 let, jedná se jak o ženy s bydlištěm na vesnici a muže s bydlištěm ve městě. Nejméně zúčastněných bylo pak osmnáctiletých žen jak z města, tak z vesnice.

Tabulka 5 - Diferenciace dle místa bydliště a věku – Mendelovo gymnázium

Mendelovo gymnázium			
Bydliště vesnice		Bydliště město	
Muži 17 let	4,8 %	Muži 17 let	9,5 %
Muži 18 let	4,8 %	Muži 18 let	23,8 %
Ženy 17 let	33,3 %	Ženy 17 let	14,3 %
Ženy 18 let	14,3 %	Ženy 18 let	0 %

Tabulka č. 5 zobrazuje poslední ze zkoumaných oborů, a to Mendelovo gymnázium. Nejvíce respondentů se nachází ve věkové kategorii 17 let, jedná se o ženy s bydlištěm na vesnici. Nejméně zúčastněných bylo pak osmnáctiletých žen s bydlištěm v městě.

11.1.1 Srovnání právního vědomí mužů a žen dle místa pobytu a věku

Tabulka 6 - Výsledky vědomostních otázek, četnost chybování respondentů žijících v městě

Místo pobytu: MĚSTO	Četnost chyb v testech	Procenta chybných odpovědí
Muž 17	11 chyb	25 %
Muž 18	9 chyb	20, 5 %
Žena 17	20 chyb	45,5 %
Žena 18	4 chyby	9 %
	Celkem: 44	Celkem: 100 %

Z výsledkové listiny zabývající se **žáky žijících ve městě** vyplývá, že nejlépe v testu obstály ženy ve věku 18 let. Chybovaly pouze v 9 % odpovědí. Hned za ženami se umístili muži ve věku 18 let. Ti chybovali v 20, 5 % otázek. Jako třetí se v pořadí umístili sedmnáctiletí muži, jejichž chybovost čítala 25 % všech zodpovězených otázek. Nejhorší v testu obstály ženy ve věku 17 let, které chybovaly v 45, 5 % případů.

Tabulka 7 - Výsledky vědomostních otázek, četnost chybování respondentů žijících na vesnici

Místo pobytu: VESNICE	Četnost chyb v testech	Procenta chybných odpovědí
Muž 17	11 chyb	18 %
Muž 18	8 chyb	13, 1 %
Žena 17	31 chyb	50, 8 %
Žena 18	11 chyby	18, 1 %
	Celkem: 61	Celkem: 100 %

Z výsledkové listiny vyplývá, že nejlépe v testu obstáli muži ve věku 18 let, kteří uvedli jako místo pobytu vesnici. Chybovali pouze v 13, 1 % odpovědí. Hned za touto věkovou skupinou se umístili muži ve věku 17 let, kteří chybovali v 18 % otázek. Jako třetí se v pořadí umístily osmnáctileté ženy, jejichž chybovost čítala 18, 1 % všech zodpovězených otázek. Nejhorší v testu obstály ženy ve věku 17 let, které chybovaly v 50, 8 % případů.

Z obou tabulek je patrné, že nejlépe si vedly osmnáctileté ženy žijící v městě. Jejich chybovost čítala pouhých 9 % všech chybných odpovědí. Nejhorší obstály sedmnáctileté ženy, jak z vesnice, tak z města, kdy jejich chybovost se pohybovala okolo poloviny všech chybných odpovědí.

11.1.2 Celková četnost odpovědí žáků na informativní otázky

Celková četnost odpovědí žáků na informativní otázky typu vzdělávání rodičů a míry ambice, kterou chtějí po studiu naplnit.

Tabulka 8 – Výsledková listina, cíle po absolvování střední školy

Otázka č. 5	Varianty odpovědí	Četnost odpovědí žáků				
		Př. lyceum	Chemik operátor	Agro.p.	Zdr. asistent	Mendel.gymn.
Po absolvování středního vzdělávání chcete:	Pokračovat ve studiu na vysoké, popř. vyšší odborné škole	100 %	61, 9 %	28, 6 %	100 %	90, 5 %
	Najít si práci	0 %	23, 8 %	47, 6 %	0 %	0 %
	Nevím	0 %	14, 3%	23, 8 %	0 %	9, 5 %

Z odpovědí v otázce č. 5 je patrné, že nejvýše položené cíle, tudíž další studijní plány, mají žáci Přírodovědného lycea a Zdravotnického asistenta. Všechny 100 % respondentů uvedlo, že chce po absolvování středního vzdělávání pokračovat dále ve studiu na VŠ nebo VOŠ. Nejnižší studijní cíle uvedli žáci oboru Agropodnikání, kdy 47, 6 %, tudíž 10 žáků z 21 chce po absolvování nastoupit do práce.

V návaznosti na data sesbíraná z dotazníkového šetření je možno zodpovědět výzkumnou otázku č. 1 ve znění: **Je míra právního vědomí žáků, jejichž studijní cíle směřují do akademické sféry vyšší nežli míra právního vědomí žáků, kteří chtějí po úspěšném vykonání maturitní zkoušky nastoupit do zaměstnání?**

Z výsledků studie je patrné, že míra právního vědomí žáků, jejichž studijní cíle směřují do akademické sféry, **není vyšší** nežli míra právního vědomí žáků, kteří chtějí po úspěšném vykonání maturitní zkoušky nastoupit do zaměstnání. Výsledky výzkumu dále ukazují, že další studijní cíle žáků nemají vliv na míru jejich právního vědomí. Obor Zdravotnický asistent je v hierarchii úspěšnosti na místě druhém, Přírodovědné lyceum společně s oborem Agropodnikání skončilo v pomyslné hierarchii úspěšnosti poslední.

Tabulka 9 – Výsledková listina, nejvyšší dosažené vzdělání matky

		Četnost odpovědí žáků				
Otázka č. 6	Varianty odpovědí	Př. lyceum	Chemik operátor	Agro.p.	Zdr. asistent	Mendel.gymn.
Nejvyšší dosažené vzdělání matky:	Základní škola	0 %	4, 8 %	4, 8 %	0 %	0 %
	Střední odborné učiliště	38 %	33, 3 %	38 %	52, 4 %	9, 5 %
	Střední odborné učiliště s nástavbou, získání maturity	4, 8 %	14, 3 %	9, 5 %	4, 8 %	9, 5 %
	Střední odborná škola	38, 1 %	28, 6 %	19 %	9, 5 %	47, 6 %
	Gymnázium	0 %	4, 8 %	9, 5 %	0 %	9, 5 %
	Vyšší odborná škola	0 %	4, 8 %	0 %	0 %	0 %
	Vysoká škola	19%	0 %	19 %	14, 3 %	23, 8 %
	Nevím	0 %	9, 5 %	0 %	4, 8 %	0 %

Z výsledku otázky č. 6 je zřejmé, že nejvyšší vzdělání mají matky žáků Mendelova gymnázia, kdy vysokoškolský diplom drží 5 z 21 matek žáků.

Tabulka 10 – Výsledková listina, nejvyšší dosažené vzdělání otce

		Četnost odpovědí žáků				
Otázka č. 7:	Varianty odpovědí	Př. lyceum	Chemik operátor	Agro.p.	Zdr. asistent	Mendel.gymn.
Nejvyšší dosažené vzdělání otce:	Základní škola	0 %	4, 8 %	4, 8 %	0 %	0 %
	Střední odborné učiliště	38 %	52, 4 %	81 %	38 %	9, 5 %
	Střední odborné učiliště s nástavbou, získání maturity	9, 5 %	9, 5 %	0 %	14, 3 %	9, 5 %
	Střední odborná škola	14, 3 %	14, 3 %	0 %	14, 3 %	47, 6 %
	Gymnázium	0 %	0 %	4, 8 %	0 %	9, 5 %
	Vyšší odborná škola	0 %	0 %	4, 8 %	0 %	0 %
	Vysoká škola	19 %	38 %	4, 8 %	23, 8 %	23, 8 %
	Nevím	0 %	0 %	0 %	9, 5 %	0 %

Z výsledku otázky č. 7 je zřejmé, že nejvyšší vzdělání mají otci žáků oboru Chemik operátor, kdy vysokoškolský diplom drží 8 z 21 otců žáků daných oborů. V návaznosti na výsledek, ke kterému práce dospěla, je možno odpovědět na výzkumnou otázku č. 2 ve znění: **Bude právní vědomí žáků, jejichž rodiče mají vysokoškolské vzdělání vyšší, nežli míra právního vědomí u žáků, jejichž rodiče jsou absolventy základní, popř. střední školy?**

Z tabulky č. 10 vyplývá, že nejvyššího vzdělání dosáhly matky žáků Mendelova gymnázia a otcové žáků oboru Chemik – operátor. Z výsledků sesbíraných v dotaznících lze odpovědět,

že **míra právního vědomí žáků není závislá na míře vzdělání rodičů**. Ve studii nejlépe obstál obor Chemik operátor a naopak nejhoršího výsledku dosáhlo Mendelovo gymnázium. Nelze tedy předpokládat, že míra vzdělání rodičů by nějak markantně ovlivnila míru právního vědomí u žáků. Tato otázka vychází z faktu, že rodiče s vyšším vzděláním jsou více ambiciózní a vedou své potomky k vyšší míře vzdělanosti.

Tabulka 11 – Výsledková listina, zdroje informací o právu

Otázka č. 8:	Varianty odpovědí	Četnost odpovědí žáků
Zakroužkujte zdroje (maximálně 3), ze kterých čerpáte nejvíce právních informací:	Internet	36, 2 %
	Televize	10,2%
	Rádio	1, 6 %
	Škola	24, 8 %
	Volnočasové aktivity	4, 7 %
	Domov – rodina, sourozenci, širší rodina	22, 5 %
	Jiné (napište jaké)	0 %
		Celkem: 315 =100 % odpovědí

Otázka č. 8 byla položena informativně, kdy žáci uváděli zdroje, ze kterých čerpají největší podíl informací o právu. Nejvíce žáků uvedlo, že informace získává z internetu, následně z televize nebo domova, rsp. rodičů, sourozenců, širší rodiny. Dále pak ze školy. Nejméně informací žáci čerpají z rádia a volnočasových aktivit. Další zdroje informací, „vlastní“, nebyly uvedeny.

Celková četnost žáků byla 105, kdy každý z nich zaznačil 3 varianty, ze kterých čerpá nejvíce informací o právu. Vzhledem k tomuto zjištění byl počet odpovědí celkem **315**, kdy 105 respondentů navolilo 3 odpovědi. Žádný z žáků se nezdržel odpovědi, celková návratnost a relevantnost je 100%.

11.2 Vědomostní část dotazníků

V následujících tabulkách je zaznamenána celková četnost chyb u žáků všech zkoumaných oborů. Tučně zvýrazněný sloupec obsahuje správnou odpověď a četnost v ní zaznamenaná je četnost úspěšnosti.

Pole označená zelenou barvou jsou v dané otázce zodpovězeny nejlépe, pole označená červenou barvou jsou ty, v nichž žáci daného oboru chybovali nejvíce.

Tabulka 12 – Výsledky vědomostních otázek

		Četnost chybných odpovědí žáků				
		Př. lyceum	Chemik operátor	Agro.p.	Zdr. asistent	Mendel. gymn.
Otázka č. 1:	Varianty odpovědí					
Dle stupně právní síly jsou za základní zákon , resp. vrchol hierarchické pyramidy moci státu považovány/považována:	Obecně závazné vyhlášky (OZV)	4, 8 %	0 %	4, 8 %	0 %	0 %
	Listina základních práv a svobod	19%	9, 52 %	14, 3 %	0 %	4, 8 %
	Ústava ČR	76, 2%	90, 5 %	85, 7 %	100 %	95, 2 %
	Nařízení vlády	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %

V otázce č. 10 nejlépe obstál obor Zdravotnický asistent, jehož žáci nechybovali v otázkách v ani jednom z 21 případů. Nejhůře se umístil obor Přírodovědné lyceum, kdy žáci chybovali ve 4 z 21 případů.

Tabulka 13 – Výsledky vědomostních otázek

		Četnost chybných odpovědí žáků				
		Př. lyceum	Chemik operátor	Agro.p.	Zdr. asistent	Mendel. gymn.
Otázka č. 2:	Varianty odpovědí					
V České republice má moc zákonodárnou:	Senát ČR	14, 3 %	19 %	9, 5 %	23, 8 %	33, 3 %
	Parlament ČR	61, 9 %	81 %	81 %	57, 1%	66, 7 %
	Ministerstvo spravedlnosti ČR	9, 5 %	0 %	0 %	4, 8 %	0 %
	Prezident ČR	14, 3 %	0 %	2 %	14, 3 %	0 %

V otázce č. 2 nejlépe obstály obory Chemik operátor a Agropodnikání, jehož žáci zodpověděli správně 17 z 21 případů. Nejhůře se umístilo Mendelovo gymnázium, kdy žáci chybovali v 7 z 21 případů.

Tabulka 14 - Výsledky vědomostních otázek

		Četnost chybných odpovědí žáků				
		Př. lyceum	Chemik operátor	Agro.p.	Zdr. asistent	Mendel. gymn.
Otázka č. 3:	Varianty odpovědí					
Kdo stojí v čele České republiky?	Prezident ČR – Václav Havel	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
	Prezident ČR – Miloš Zeman	100 %	100 %	100 %	95,2 %	100 %
	Přednosta ČR – Miloš Klaus	0 %	0 %	0 %	4,8 %	0 %
	Prezident ČR – Václav Klaus	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %

Ve vědomostní otázce č. 3 obstály se ziskem 100 % všechny obory, krom Zdravotnického asistenta, kde 1 z 21 žáků odpověděl chybně.

Tabulka 15 - Výsledky vědomostních otázek

		Četnost chybných odpovědí žáků				
		Př. lyceum	Chemik operátor	Agro.p.	Zdr. Asistent	Mendel. gymn.
Otázka č. 4:	Varianty odpovědí					
Na kolik let je volen prezident ČR?	Na 3 roky	4,8 %	0 %	0 %	0 %	0 %
	Na 4 roky	57,1 %	33,3 %	71,5 %	0 %	71,5 %
	Na 5 let	38,1 %	66,7 %	28,6 %	100 %	28,6 %
	Na 6 let	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %

V otázce č. 4 nejlépe obstál obor Zdravotnický asistent, jehož žáci nechybovali v otázkách v ani jednom z 21 případů. Nejhůře se umístil obor Agropodnikání, kdy žáci chybovali v 6 z 21 případů a Mendelovo gymnázium, kde žáci chybovali taktéž v 6 z 21 případů.

Tabulka 16 - Výsledky vědomostních otázek

		Četnost chybných odpovědí žáků				
		Př. lyceum	Chemik operátor	Agro.p.	Zdr. Asistent	Mendel. gymn.
Otázka č. 5:	Varianty odpovědí					
Kdo je podle práva fyzickou osobou?	Člověk od 18 let do smrti	0 %	0 %	9,52 %	9,5 %	19 %
	Člověk od narození do smrti	57,1 %	85,7 %	85,7 %	71,5 %	66,7 %
	Člověk od 18 let do smrti (s výjimkou zbavení svéprávnosti soudem)	28,6 %	14,3 %	4,76 %	19 %	14,3 %
	Člověk od 15 let do období, kdy přestane pracovat	14,3 %	0 %	0 %	0 %	0 %

V otázce č. 5 nejlépe obstály obory Chemik operátor a Agropodnikání, jehož žáci chybovali v otázkách v 3 z 21 případů. Nejhuře se umístil obor Přírodovědné lyceum, kdy žáci chybovali v 5 z 21 případů.

Tabulka 17 - Výsledky vědomostních otázek

		Četnost chybných odpovědí žáků				
		Př. lyceum	Chemik oper.	Agro.p.	Zdr. asistent	Mendel. gymn.
Otázka č. 6:	Varianty odpovědí					
Poslanecká sněmovna má:	81 členů volených na 6 let	14, 3 %	9, 52 %	42, 9 %	14, 3 %	19 %
	101 členů volených na 5 let	4, 8%	9, 52 %	0 %	0 %	0 %
	200 členů volených na 1 rok	9,5 %	4, 76 %	19 %	0 %	9, 5 %
	200 členů volených na 4 roky	71, 5%	76, 2 %	38 %	85, 7 %	71, 5 %

V otázce č. 6 nejlépe obstál obor Zdravotnický asistent, jehož žáci chybovali v 3 z 21 případů. Nejhuře se umístil obor Agropodnikání, kdy žáci chybovali v 9 z 21 případů.

Tabulka 18 - Výsledky vědomostních otázek

		Četnost chybných odpovědí žáků				
		Př. lyceum	Chemik operátor	Agro.p.	Zdr. asistent	Mendel. gymn.
Otázka č. 7:	Varianty odpovědí					
Kdo tvoří vládu?	Předseda vlády, místopředsedové, ministři	28, 6 %	9, 52 %	9, 5 %	28, 6 %	14, 3 %
	Prezident ČR, Senát, Parlament	66, 7 %	81 %	52, 4 %	38 %	28, 6 %
	Poslanecká sněmovna a senát	4, 8%	9, 52 %	38 %	33, 3 %	47, 6 %
	Všichni zvolení zastupitelé v krajských volbách	0 %	0 %	0 %	0 %	9, 5 %

V otázce č. 7 nejlépe obstály obory Přírodovědné lyceum a Zdravotnický asistent, jehož žáci chybovali v 6 z 21 případů. Nejhuře se umístil obor Chemik operátor, kdy žáci chybovali v 17 z 21 případů.

Tabulka 19 - Výsledky vědomostních otázek

		Četnost chybných odpovědí žáků				
		Př. lyceum	Chemik operátor	Agro.p.	Zdr. asistent	Mendel. gymn.
Otázka č. 8:	Varianty odpovědí					
Manželství spadá do oblasti:	Občanského práva	23, 8 %	9, 52 %	14, 3 %	14, 3 %	28, 6 %
	Rodinného práva	57, 1 %	90, 5 %	61, 9 %	81 %	57, 1 %
	Trestního práva	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
	Závazkového práva	4, 8%	0 %	19 %	4, 8 %	14, 3 %

V otázce č. 8 nejlépe obstál obor Chemik operátor, jehož žáci chybovali v 2 z 21 případů.

Nejhůře se umístil obor Mendelovo gymnázium, kdy žáci chybovali v 5 z 21 případů.

Tabulka 20 - Výsledky vědomostních otázek

		Četnost chybných odpovědí žáků				
		Př. lyceum	Chemik operátor	Agro.p.	Zdr. asistent	Mendel. gymn.
Otázka č. 9:	Varianty odpovědí					
Co znamená SJM:	Společnost judikátního majetku	61, 9 %	14, 3 %	38 %	61, 9 %	66, 7 %
	Společná jednání ministerstev	14, 3 %	14, 3 %	42, 9 %	38 %	14, 3 %
	Společné jmění manželů	23, 8 %	71, 4 %	19 %	0 %	14, 3 %
	Sdílená jednotná moudra	0 %	0 %	0 %	0 %	4, 8 %

V otázce č. 9 nejlépe obstál obor Chemik operátor, jehož žáci chybovali v 6 z 21 případů.

Nejhůře se umístil obor Mendelovo gymnázium, kdy žáci chybovali v 14 z 21 případů.

Tabulka 21 - Výsledky vědomostních otázek

		Četnost chybných odpovědí žáků				
		Př. lyceum	Chemik operátor	Agro.p.	Zdr. asistent	Mendel. gymn.
Otázka č. 10:	Varianty odpovědí					
Co znamená a kdy vzniklo NATO?	Severoatlantická aliance, 4. 4. 1949	81 %	71, 4 %	47, 6 %	42, 9 %	76, 2 %
	Národní aliance terciárních organizací, 29. 6. 1956	9, 5 %	14, 3 %	33, 3 %	28, 6 %	19 %
	Organizace spojených národů (OSN), jedná se o synonymum NATO, 1. 1. 1993	4, 8%	14, 3 %	19 %	28, 6 %	4, 8 %
	Národní atomová tajná organizace, 31. 12. 1986	4, 8%	0 %	0 %	0 %	0 %

V otázce č. 10 nejlépe obstál obor Přírodovědné lyceum, jehož žáci chybovali v 4 z 21 případů. Nejhůře se umístil obor Agropodnikání, kdy žáci chybovali v 7 z 21 případů.

Tabulka 22 - Výsledky vědomostních otázek

		Četnost chybných odpovědí žáků				
		Př. lyceum	Chemik operátor	Agro.p.	Zdr. asistent	Mendel. gymn.
Otázka č. 11:	Varianty odpovědí					
Dle čl. 99 Ústavy ¹⁰⁵ se ČR dle územní samosprávy člení na:	Obce a kraje	9, 5 %	9, 52 %	0 %	19 %	23, 8 %
	Obce, okresy, kraje a města	66, 7 %	85,7%	57, 1 %	61, 9 %	66, 7 %
	Obce, kraje, města, městysy a hlavní město	14, 3 %	0 %	28, 6 %	14, 3 %	14, 3 %
	Obecní úřady s rozšířenou působností a magistráty měst	9, 5 %	4, 76 %	14, 3 %	4, 8 %	0 %

V otázce č. 11 nejlépe obstál obor Mendelovo gymnázium, jehož žáci chybovali v 5 z 21 případech. Nejhůře se umístil obor Chemik operátor, kdy žáci chybovali v 18 z 21 případech.

Tabulka 23 - Výsledky vědomostních otázek

		Četnost chybných odpovědí žáků				
		Př. lyceum	Chemik operátor	Agro.p.	Zdr. asistent	Mendel. gymn.
Otázka č. 12:	Varianty odpovědí					
Dle zákoníku práce je zkušební doba u zaměstnance stanovena na:	30 dní	57, 1 %	0 %	23, 8 %	19 %	28, 6 %
	2 měsíce	14, 3 %	19 %	28, 6 %	23, 8 %	38 %
	70 dní	0 %	0 %	0 %	4, 8 %	0 %
	3 měsíce	28, 6 %	81 %	47, 6 %	52, 4 %	33, 3 %

V otázce č. 12 nejlépe obstál obor Chemik operátor, jehož žáci chybovali ve 4 z 21 případech. Nejhůře se umístil obor Přírodovědné lyceum, kdy žáci chybovali v 12 z 21 případech.

¹⁰⁵ VARVAŘOVSKÝ, Pavel. *Základy práva: o právu, státě a moci*. vyd. 1. Praha: ASPI, 2004.

Tabulka 24 - Výsledky vědomostních otázek

		Četnost chybných odpovědí žáků				
		Př. lyceum	Chemik operátor	Agro.p.	Zdr. asistent	Mendel. gymn.
Otázka č. 13:	Varianty odpovědí					
Co znamená výrok presumpce nevinny ?	Obviněný je propuštěn na základě žádosti u vrchního soudu	9,5 %	0 %	0%	71,5 %	4,8 %
	Jedinec je považován za nevinného do doby, kdy je soudem vynesen rozsudek a je prokázána jeho vina	47,6 %	90,5 %	85,7 %	19 %	66,7 %
	Jedinec je zproštěn obžaloby a propuštěn z vazby	23,8 %	0 %	14,3%	0 %	14,3 %
	Obviněný neguje trestní odpovědnost za čin, pro který je stíhán, tudíž se považuje za nevinného	19 %	9,5 %	0%	9,5 %	14,3 %

V otázce č. 13 nejlépe obstál obor Chemik operátor, jehož žáci chybovali ve 2 z 21 případů. Nejhorší se umístil obor Zdravotnický asistent, kdy žáci chybovali v 15 z 21 případů.

Tabulka 25 - Výsledky vědomostních otázek

		Četnost chybných odpovědí žáků				
		Př. lyceum	Chemik operátor	Agro.p.	Zdr. asistent	Mendel. gymn.
Otázka č. 14:	Varianty odpovědí					
Co je synonymem slova Veřejný ochránce práv ?	Ministerstvo spravedlnosti ČR	76,2 %	19 %	61,9 %	66,7 %	66,7 %
	Prezident ČR	0 %	9,52 %	9,5 %	4,8 %	4,8 %
	Guvernér	0 %	9,52 %	9,5%	4,8 %	4,8 %
	Ombudsman	23,8 %	61,9 %	19 %	23,8 %	28,6 %

V otázce č. 14 nejlépe obstál obor Chemik operátor, jehož žáci chybovali v 8 z 21 případů. Nejhorší se umístil obor Přírodovědné lyceum, kdy žáci chybovali v 16 z 21 případů.

11. 3 Shrnutí sesbíraných dat

Z výsledků sesbíraných ze 105 dotazníků vyplynuly následující údaje. V tabulce jsou zaznamenána čísla, která znázorňují úspěšnost oborů v dané otázce. U otázky č. 2 se o prvenství s nejvyšším počtem správných odpovědí dělí Chemik operátor a obor Agropodnikání. Totéž se opakuje u otázky č. 3, kde ve stejné míře správně odpovídali žáci Přírodovědného lycea, Chemika operátora a Mendelova gymnázia. Poslední dubleta se nacházela u otázky č. 7, kdy se o prvenství v počtu správných odpovědí dělí Přírodovědné lyceum a Zdravotnický asistent.¹⁰⁶

Tabulka 26 - Výsledky vědomostních otázek

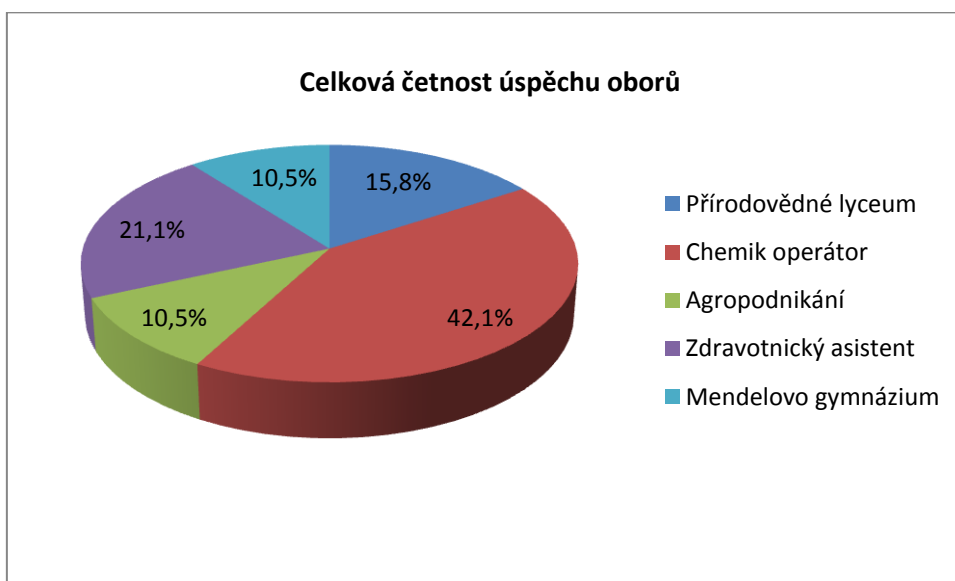
Celková četnost úspěchu oborů				
Přírodovědné lyceum	Chemik operátor	Agropodnikání	Zdravotnický asistent	Mendelovo gymnázium
15, 8 %	42, 1 %	10, 5 %	21, 1 %	10, 5 %

Tabulka č. 26 znázorňuje procentuální úspěšnosti oborů. V návaznosti na tato data lze odpovědět na výzkumnou otázku č. 3 ve znění: „**Je právní vědomí žáků Mendelova gymnázia vyšší, nežli právní vědomí žáků ostatních oborů?**“

Z výsledkové listiny lze usoudit, že **není**. Výzkumná otázka vznikala na základě podrobné analýzy ŠVP, kdy míra zastoupení humanitních předmětů, obsahujících právo, byla na Mendelově gymnáziu nejvyšší.

¹⁰⁶ Pozn. Jednotlivé obory jsou v tabulce označeny barevně dle míry úspěšnosti. Zelená barva znázorňuje obor s nejlepšími výsledky, červená naopak obor s nejhoršími výsledky.

Grafické znázornění výsledků testů

Graf 1 - Vyjádření četnosti úspěchů ve výsečovém grafu

Výše uvedený graf jen vizuálně doplňuje získané informace a slouží pro přehlednější zhodnocení dané problematiky. Nejlépe z celkového počtu 105 respondentů obstáli žáci oboru Chemik operátor, kteří byli úspěšní v 42, 1 % odpovědí. Na druhé pozici, v hierarchii úspěšnosti se umístili žáci oboru Zdravotnický asistent, kteří odpovídali správně v 21, 1 % otázek. Ve středu posloupnosti stojí obor Přírodovědné lyceum, kde je četnost správných odpovědí stanovena na 15, 8 %. Nejhůře se umístily obory Agropodnikání a Mendelovo gymnázium s celkovým výsledkem 10, 5 % úspěšnosti.

Závěr

Bakalářská práce s názvem „Právní vědomí žáků vybraných středních škol v Opavě“ se primárně zajímá o míru právního vědomí mezi žáky třetích ročníků maturitních oborů.

K naplnění výzkumné pasáže práce bylo třeba pečlivě zkonstruovat informační a testové otázky v dotaznících. Otázky byly voleny po podrobném prostudování ŠVP daných oborů. Jejich následné zpracování posloužilo pro zmapování míry vědomostí, kterými disponují zmiňovaní žáci. Celá práce se opírá o poznatky, které jsou k vidění v teoretické části této studie.

Teoretická část se skládá ze 4 kapitol, které jsou tematicky zaměřeny na problematiku právního vědomí. Kapitoly se zabývají definicemi, determinací od jiných vědních odvětví, historií a subjektivními odlišnostmi ve vnímání právního vědomí populací. Je zde náhled do právní terminologie a skrze studium literatury právníků a sociologů i strohý pohled do jejich subjektivních myšlenek, které přetransformovali do studií a článků. Po pasáži věnující se právním pojmům přichází kapitola zabývající se pedagogikou. Stručně a výstižně definuje základní pedagogické pojmy, které jsou pro práci klíčové. Mimo pojmů se kapitola věnuje i vymezení pedagogiky z hlediska historie a současnosti. Inspirací pro tyto strany byla značně rozsáhlá, pedagogicky laděná, literatura. Nejcennějším zdrojem se stal Pedagogický slovník, dále pak Pedagogická encyklopedie, popřípadě Školský zákon ve znění účinném od 1. 9. 2017 – 31. 8. 2018.

Teoretická část zahrnuje průnik od historie po současnost skrze různé osoby na poli světové vědy. Snaží se tak veřejnosti přiblížit zásadní pojmy existence práva v moderním státě, skrz fakta podložená vědeckými studii.

Praktická část je založena na popisu empirických metod, které byly pro danou práci nejvíce příznačné. V úvodu jsou sepsány dosavadní poznatky, které byly čerpány z jiných bakalářských prací a studií. Přináší tak nadhled a jakýsi vědomostní základ pro vlastní výzkumnou část. Jakákoli studie se neobejde i bez výzkumných nástrojů, které byly nadále popisovány v kapitole věnující se metodologii empirického výzkumu. Jelikož se studie opírá o kvantum žáků a jejich právní vědomí, byla za ideální zvolena metoda kvantitativní, která je založená na sběru dat prostřednictvím metody explorační. Z výzkumných nástrojů se jako nejvíce vyhovující jevil dotazník.

Další pasáž praktické části práce se zabývá analýzou RVP, dále pak ŠVP různých oborů. Na základě podrobných studií, věnující se konkrétním oborům, byly navoleny otázky do výzkumného šetření práce.

Po této části již následuje vyhodnocení dotazníků a jejich zpracování formou tabulek. Tato metoda zaznamenávání dat byla zvolena pro její přehlednost a jednoznačnost. Informační část dotazníků sloužila pro kompendium věkové struktury skupin, demografických podmínek, popř. cílevědomosti žáků v návaznosti na výsledky studie.

Vědomostní část, sestavená na základě analýzy ŠVP oborů, již zkoumala míru právního vědomí žáků. Celkové množství vědomostních otázek bylo stanoveno na 14. Byla zde zahrnuta témata z rodinného, pracovního i veřejného práva. Otázky směřovaly k vědomosti státní správy České republiky, orientaci jedince v základních pojmech justice.

Výsledky práce mohou nadále sloužit jako mustr dalších studií, popřípadě jako informační zdroj. V návaznosti na datech, získaných výzkumem, je možnost dalšího posunu ve fázi diplomové práce zaměřené tentýž tématem.

Problematika právního vědomí tímto dostala opět další drobný impuls pro rozvoj informačního základu. Práce je sama o sobě výjimečná zaměřením. Přináší informace o míře právního vědomí mezi žáky středních škol v Opavě. Tímto je jediná svého druhu a jako první se věnovala respondentům ve věkové kategorii 17 a 18 let, studujících střední a střední odborné školy v Opavě.

Seznam bibliografických zdrojů

Seznam literatury

CHRÁSKA, Miroslav. Úvod do výzkumu v pedagogice: základy kvantitativně orientovaného výzkumu. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0765-5.

KANTOROVÁ, Jana a Helena GRECMANOVÁ. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I.*

KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 1995, Olomouc: Hanex, 2008. Vzdělávání. ISBN 978-80-7409-024-0.

KUBŮ, Lubomír, OSINA, Petr a Jiří GRYGAR. *Teorie práva I.*, Vydavatelství UP Olomouc, Olomouc 2003.

OLECKÁ, Ivana a Kateřina IVANOVÁ. *Metodologie vědecko-výzkumné činnosti*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, 2010. ISBN 978-80-87240-33-5.

OLIVA, Jakub. *Právní vědomí*. Diplomová práce. Olomouc: Právnická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2014.

PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2

PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 4., aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 9788026208723.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

ŠAFRÁNKOVÁ, Dagmar. *Pedagogika*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2993-0.

SVOBODA, Pavel. *Metodologie kvantitativního speciálně-pedagogického výzkumu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3067-6.

SURYNEK, Alois. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001. ISBN 80-7261-038-4.

URBAN, M. *Efektivní strategie formování právního vědomí středoškolských studentů: případy z praxe*. Vyd. 1 Praha: Leges, 2013, 280 s.

VARVAŘOVSKÝ, Pavel. *Základy práva: o právu, státě a moci*. vyd. 1. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-038-6.

VEČEŘA, Miloš a Martina URBANOVÁ. *Právní vědomí v teoreticko-empirickém pohledu*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-7783-6.

VEČEŘA, Miloš, URBANOVÁ, Martina. *Sociologie práva*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 225

ŠAROUNOVÁ, Kristýna. *Úroveň právního vědomí studentů středních škol v Hradci Králové*. Bakalářská práce. Pardubice: Filozofická fakulta, Univerzita Pardubice, 2010.

Seznam internetových zdrojů

SKLÁDALOVÁ, Pavla. *Právní vědomí jako znalost práva a mínění o právu*. [online]. [cit. 2016-10-19]. Brno: Právnická fakulta, Masarykova univerzita, 2015. [cit. 2016-10-19]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/348076/pravf_m/DP_Pravni_vedomi.pdf

KRUPOVÁ, Tereza. Právní vědomí – několik poznámek. Časopis pro právní vědu a praxi. [Online]. 2015, č. 4 [cit. 2017-01-19]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/5275>

Zákon č. 89/2012 Sb. [online] . [cit. 2016-10-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

Nález Ústavního soudu ze dne 15. února 2007, sp. zn. Pl. ÚS 77/06. Ústavní soud [online]. Ústavní soud, © 2007 [cit. 19. 10. 2016].) (Bod 39)

BALADA, Jan a kol. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, 100 s. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/Vzdelavani/Skolska_reforma/RVP/RVP_gymnazia.pdf

MSŠZe a VOŠ Opava, *Školní vzdělávací program. Agropodnikání ekonomika – 3.verze*. [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://zemedelka-opava.cz/wp-content/uploads/2015/06/kompletnisvp-agroprovoz-od-20131.pdf>.

MSŠZe a VOŠ Opava, *Školní vzdělávací program. Přírodovědné lyceum. 2. verze*. [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://zemedelka-opava.cz/wp-content/uploads/2015/06/kompletnisvp-lyceum-od-2013.pdf>.

MSŠZe a VOŠ Opava, *Školní vzdělávací program. Chemik operátor 2. verze*. [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://zemedelka-opava.cz/wp-content/uploads/2015/06/kompletnisvp-chemik-od-2013.pdf>.

Mendelovo gymnázium Opava, Školní vzdělávací program. [online]. [cit. 2017-08-06].

Dostupné z: <http://www.mgo.opava.cz/wp>

[content/uploads/2013/08/SVP_pro_vyssi_gymnazium_1_4_rocnik_ctyryletho_a_5_8_rocnik_osmiletho_gymnazia_zari_2016-1.pdf](http://www.mgo.opava.cz/wp-content/uploads/2013/08/SVP_pro_vyssi_gymnazium_1_4_rocnik_ctyryletho_a_5_8_rocnik_osmiletho_gymnazia_zari_2016-1.pdf)

Střední zdravotnická škola Opava, Školní vzdělávací program, [online]. [cit. 2016-10-10].

Dostupné z: http://www.szsopava.cz/doky/vytazek_SVP_ZA.pdf

Verifikace. [online]. Slovník cizích slov. [cit. 2017-06-28]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/verifikace>

Falzifikace. [online]. Slovník cizích slov. [cit. 2017-06-28]. Dostupné z: http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?cizi_slovo=falzifikace&typ_hledani=prefix

Theses. Vysokoškolské kvalifikační práce. [online]. [cit. 2017-06-28]. Dostupné z:

<https://theses.cz/>

MŠMT, Školský zákon ve znění účinném od 1. 9. 2017 – 31. 8. 2018. [online]. [cit. 2017-09-

12]. Dostupné z: [Http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-9-2017-do-31-8-2018](http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-9-2017-do-31-8-2018)

Alternativní školy. [online]. [cit. 2017-09-12]. Dostupné z: <http://www.alternativniskoly.cz/>

Seznam zahraničních bibliografických zdrojů

HESSE, Joachim Jens und Thomas ELLWEIN. *Das Regierungssystem der Bundesrepublik Deutschland.* 10., vollständig neu bearbeitete Aufl. Baden-Baden: Nomos, 2012, 789 s. ISBN 978-3-8329-5089-7.

RAISER, Thomas. *Woher kommt unser Rechtsbewusstsein,* Frankfurter Rundschau. [online].

[cit. 2017-09-06]. Dostupné z: <http://www.fr.de/politik/spezials/doku---debatte/woher-kommt-unser-rechtsbewusstsein-a-1190248>

Seznam příloh

1. Rešerše
2. Dotazník
3. Seznam zkratk

Dotazník

Dobrý den,

tímto bych Vás ráda požádala o vyplnění následujícího dotazníku, jehož výsledky budou použity pro empirickou část bakalářské práce nesoucí název: „Právní vědomí žáků středních škol v Opavě“.

Dotazník je složen ze dvou částí. První zahrnuje identifikaci respondentů, druhá se již zabývá právním vědomím žáků. Všechny zaznamenané údaje jsou anonymní a nebudou užity jinde, než v této studii.

Mnohokrát děkuji za ochotu.

Instrukce: Prosím o zakroužkování VŽDY JEDNÉ správné odpovědi dle zvážení.

1. Pohlaví:
 - a) muž
 - b) žena

2. Věk: (doplňte číslici)

3. Bydliště:
 - a) město
 - b) vesnice

4. Škola, kterou navštěvujete:
 - a) Gymnázium
 - b) MSŠZe a VOŠ Opava – Chemik Operátor
 - c) MSŠZe a VOŠ Opava – Přírodovědné lyceum
 - d) MSŠZe a VOŠ Opava – Agropodnikání
 - e) Střední škola zdravotnická Opava – Zdravotnický asistent

5. Po absolvování středního vzdělávání chcete:
 - a) Pokračovat ve studiu na vysoké, popř. vyšší odborné škole
 - b) Najít si práci
 - c) Nevím

6. Nejvyšší dosažené vzdělání **matky**:
 - a) Základní škola
 - b) Střední odborné učiliště
 - c) Střední odborné učiliště s nadstavbou (získání maturity)
 - d) Střední odborná škola
 - e) Gymnázium

- f) Vyšší odborná škola
- g) Vysoká škola
- h) Nevím

7. Nejvyšší dosažené vzdělání **otce**:

- a) Základní škola
- b) Střední odborné učiliště
- c) Střední odborné učiliště s nadstavbou (získání maturity)
- d) Střední odborná škola
- e) Gymnázium
- f) Vyšší odborná škola
- g) Vysoká škola
- h) Nevím

8. Zakroužkujte zdroje (maximálně 3), ze kterých čerpáte nejvíce právních informací:

- a) Internet
- b) Televize
- c) Rádio
- d) Škola
- e) Volnočasové aktivity
- f) Domov – rodiče, sourozenci, širší rodina
- g) Jiné (napíšte jaké)

Otázka č. 1: Dle stupně právní síly jsou za **základní zákon**, resp. vrchol hierarchické pyramidy moci státu považovány/považována:

- a) Obecně závazné vyhlášky (OZV)
- b) Listina základních práv a svobod
- c) Ústava ČR
- d) Nařízení vlády

Otázka č. 2: V České republice má moc zákonodárnou:

- a) Senát ČR
- b) Parlament ČR
- c) Ministerstvo spravedlnosti ČR
- d) Prezident ČR

Otázka č. 3: Kdo stojí v čele České republiky?

- a) Prezident ČR – Václav Havel
- b) Prezident ČR – Miloš Zeman
- c) Přednosta ČR – Miloš Klaus
- d) Prezident ČR – Václav Klaus

Otázka č. 4: Na kolik let je volen prezident ČR?

- a) Na 3 roky

- b) Na 4 roky
- c) Na 5 let
- d) Na 6 let

Otázka č. 5: Kdo je podle práva fyzickou osobou?

- a) Člověk od 18 let do smrti
- b) Člověk od narození do smrti
- c) Člověk od 18 let do smrti (s výjimkou zbavení svéprávnosti soudem)
- d) Člověk od 15 let do období, kdy přestane pracovat

Otázka č. 6: Poslanecká sněmovna má:

- a) 81 členů volených na 6 let
- b) 101 členů volených na 5 let
- c) 200 členů volených na 1 rok
- d) 200 členů volených na 4 roky

Otázka č. 7: Kdo tvoří vládu?

- a) Předseda vlády, místopředsedové, ministři
- b) Prezident ČR, Senát, Parlament
- c) Poslanecká sněmovna a senát
- d) Všichni zvolení zastupitelé v krajských volbách

Otázka č. 8: Manželství spadá do oblasti:

- a) Občanského práva
- b) Rodinného práva
- c) Trestního práva
- d) Závazkového práva

Otázka č. 9: Co znamená **SJM**:

- a) Společnost judikátního majetku
- b) Společná jednání ministerstev
- c) Společné jmění manželů
- d) Sdílená jednotná moudra

Otázka č. 10: Co znamená a kdy vzniklo **NATO**?

- a) Severoatlantická aliance, 4. 4. 1949
- b) Národní aliance terciárních organizací, 29. 6. 1956
- c) Organizace spojených národů (OSN), jedná se o synonymum NATO, 1. 1. 1993
- d) Národní atomová tajná organizace, 31. 12. 1986

Otázka č. 11: Dle čl. 99 Ústavy¹⁰⁷ se ČR dle územní samosprávy člení na:

- a) Obce a kraje

¹⁰⁷ VARVAŘOVSKÝ, Pavel. *Základy práva: o právu, státě a moci*. vyd. 1. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-038-6. str. 110

- b) Obce, okresy, kraje a města
- c) Obce, kraje, města, městys a hlavní město
- d) Obecní úřady s rozšířenou působností a magistráty měst

Otázka č. 12: Dle zákoníku práce je zkušební doba u zaměstnance stanovena na:

- a) 30 dní
- b) 2 měsíce
- c) 70 dní
- d) 3 měsíce

Otázka č. 13: Co znamená výrok **presumpce nevinny**?

- a) Obviněný je propuštěn na základě žádosti u vrchního soudu
- b) Jedinec je považován za nevinného do doby, kdy je soudem vynesena rozsudek a je prokázána jeho vina
- c) Jedinec je zproštěn obžaloby a propuštěn z vazby
- d) Obviněný neguje trestní odpovědnost za čin, pro který je stíhán, tudíž se považuje za nevinného

Otázka č. 14: Co je synonymem slova **Veřejný ochránce práv**?

- a) Ministerstvo spravedlnosti ČR
- b) Prezident ČR
- c) Guvernér
- d) Ombudsman

Mnohokrát děkuji za Váš čas, vstřícnost při vyplňování a poskytnutí všech potřebných informací.

Veronika Trojková, 3. Ročník, Pedagogika – Veřejná správa

Univerzita Palackého v Olomouci

Rešerše

Právní vědomí žáků středních škol

Počet záznamů: 110 (28 knih, 73 článků, 9 vysokoškolských kvalifikačních prací)

Jazykové vymezení: čeština, slovenština

Druh literatury: knihy, články, vysokoškolské kvalifikační práce

Rešerše zpracována Vědeckou knihovnou v Olomouci na základě vlastní žádosti.

Zdroje:

- katalog VKOL
- katalogy NK ČR (<http://aleph.nkp.cz/F/>)
 - SKC - Souborný katalog ČR
 - ANL – články v českých časopisech
- katalog Národní pedagogické knihovny Komenského (www.npkk.cz)
- právní systém CODEXIS
- katalog knihovny Policejní akademie Praha (<http://kni.polac.cz/>)
- katalog knihovny Právnické fakulty Univerzity Karlovy (<http://knihovna.prf.cuni.cz/>)
- katalog knihovny Masarykovy univerzity v Brně
- katalog knihovny Akadémie Políciejného zboru v Bratislave (<http://82.119.102.197:8080/webisnt/kniznicaapz.htm>)
- Jednotná informační brána (www.jib.cz)
- katalog Slovenskej národnej knižnici (www.snk.sk)

Klíčová slova: právní vědomí; právní výchova; právní didaktika; právní gramotnost; studenti; žáci; střední školy; mládež

KNIHY:

1. ***Dovednosti ve výuce práva: formy a metodika výuky předmětů rozvíjejících právnícké dovednosti.*** 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012. 187 s. Edice učebnic Právnické fakulty MU; č. 486. ISBN: 978-80-210-5949-8.

1-264.404

právo; vyučovací metody; praktické činnosti; studium a výuka; metodické příručky

2. EL-DUNIA, Jana a Vladimír VEVERKA. ***Právní výchova mládeže.*** 1. vyd. Praha: Horizont, 1987. 68 s. Studijní materiály na pomoc lektorům Socialist. akademie ČSSR.

555.153

Výchova právní - cíle, formy a metody - mládež - příručky

3. HORÁKOVÁ, Jana. *Základy práva pro neprávnický*. Druhé, nezměněné vydání. Praha: Informatorium, 2015. 341 stran. ISBN: 978-80-7333-119-1.

I-306.554

právo; právo – Česko; učebnice středních škol

4. HOLUB, Jan et al. *Zkušenosti policistů z besed na školách a výchovných akcí pro mládež*. 1. vyd. Praha: Themis, 2002. 62 s. ISBN 80-7312-010-0.

II 843.731

školy – Česko ; prevence kriminality – Česko; dopravní výchova – Česko; sborníky * informační publikace

5. HRADIL, Petr. *Právo pro gymnázia, obchodní akademie, střední a vyšší odborné školy: podle právního stavu k 1.1.2016*. Valašské Klobouky: Petr Hradil, 2016. 440 stran. ISBN: 978-80-270-0438-6 (v knize neuvedeno).

I-319.048

právo – Česko; učebnice středních škol * učebnice vyšších odborných škol

6. KOVAŘÍK, Jiří et al. *Dětská práva, právní povědomí, participace dětí a sociální služby*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2001. 222 s. ISBN: 80-7040-531-7.

II 843.344

práva dětí; učebnice vysokých škol

7. MALAST, Jan, Karel SVOBODA et al. *Průvodce světem práva pro střední školy s rozšířenou výukou práva, vyšší odborné školy, širokou veřejnost*. Vydání první. Praha: Eduko, 2017. 444 stran. ISBN 978-80-88057-33-8.

I-328.448

právo; právo – Česko; veřejné právo – Česko; soukromé právo – Česko; učebnice středních škol * učebnice vyšších odborných škol * příručky

8. PŘENOSIL, Gustav, red. *Kriminologické problémy právního vědomí a veřejného mínění o trestné činnosti: sborník vědeckých prací (podle sovětských a československých výzkumů)*. Praha: Výzkumný ústav kriminologický, 1986. 248 s. Výzkumný ústav kriminologický při Generální prokuratuře ČSSR; 1987/2.

VKOL nemá

kriminologie * právní vědomí * trestná činnost * trestné činy * veřejné mínění * Kriminologie -- vědomí právní – sborníky; * Mínění veřejné -- činy trestné – sborníky; * Vědomí právní -- kriminologie – sborníky; * Činy trestné -- mínění veřejné -- sborníky

9. ROHÁČ, Ján. *Právna výchova v rodine a v škole*. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1987. 200 s. Rodičom o výchove detí.

558.204

10. RYSKA, Radovan a Monika PUŠKINOVÁ. **Právo pro střední školy: podle nového občanského zákoníku.** Vyd. 3., aktualiz. a dopl. Praha: Eduko, 2014. 94 s. ISBN: 978-80-87204-83-2. 2-025.551
právo; právo – Česko; učebnice středních škol
11. SCHELLE, Karel, red. **Výchova k právu: sborník z vědecké konf. Brno 24. května 1994, Masarykova univerzita Brno.** 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994. 34 s. Právníké seš; čís. 86. ISBN: 80-210-1050-9. 592.051
mládež * občanská výchova * právní vědomí * právní výchova * střední školy * znalost práva * Česká republika * sborníky
12. SLUNÉČKOVÁ, Jana. **Právní vědomí: vybrané problémy.** 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1985. 100 s. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia ; 45. 541.341
studie * vědomí právní - studenti vysokoškolští - společnost socialistická – studie
13. **Socialistické právne vedomie mladej generácie: študijný text pre učiteľov občianskej náuky základnej školy a stredných škol.** Bratislava, 1988. 109 s. 557.688
14. ŠIL, Přemysl a Jana KARLOVÁ. **Člověk jako občan a světoobčan: politologie, právo a mezinárodní vztahy pro střední školy.** 2., opravené vydání. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2012. 222 stran. ISBN: 978-80-7182-293-6. 1-304.857
výchova k občanství; politologie; právo – Česko; mezinárodní vztahy; učebnice středních škol; metodické příručky
15. ŠILHÁNOVÁ, Libuše. **Besedy o lidských právech se žáky 8. a 9. roč. základních škol a se studenty středních škol a učilišť: (inspirace pro učitelky a učitele).** Vyd. 1. Praha: Český helsinský výbor, 1999. Přeruš. str. ISBN: 80-902393-7-4. II 839.073
mezinárodní právo * metodické příručky * práva lidská -- besedy -- školy základní -- školy střední – metodiky
16. ŠÍMA, Alexander a Milan SUK. **Základy práva pro střední a vyšší odborné školy.** 14. doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2015. xvi, 412 stran. Beckovy učební texty. ISBN: 978-80-7400-583-1. 1-305.628
právo – Česko; učebnice středních škol * učebnice vyšších odborných škol
17. TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana, Milada MARTINKOVÁ a Miroslav SCHEINOST. **Znalosti a postoje pražské středoškolské a učňovské mládeže ve vztahu k problematice**

lidských práv a morálních hodnot. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. 62 s. Studie. ISBN 80-86008-08-8.

mládež – Česko * právní vědomí – Česko * hodnotová orientace – Česko * lidská práva – Česko * Praha (Česko) * studie

18. URBAN, Michal. *Efektivní strategie formování právního vědomí středoškolských studentů: případy z praxe*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013. 280 s. Teoretik. ISBN: 978-80-7502-013-0. I-278.367

právní vědomí; středoškolští studenti; právo; občanská výchova; předmětová didaktika; vzdělávací projekty; učebnice středních škol; empirický výzkum; monografie

19. URBAN, Michal a Tomáš FRIEDEL, eds. *Jak učit o lidských právech*. V Praze: Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 2013. 90 s. + 1 CD-ROM. ISBN: 978-80-87146-91-0. 2-023.329

lidská práva; výchova k lidským právům; výchova k občanství; předmětová didaktika; vyučovací metody; vzdělávání učitelů; sborníky * metodické příručky

20. URBAN, Michal a Tomáš FRIEDEL, eds. *Jak učit o právech menšin?: odpovědi studentů Pedagogické fakulty UK*. V Praze: Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 2015. 80 stran. ISBN 978-80-87975-27-5.

práva menšin – Česko * předmětová didaktika * vyučovací metody * vzdělávání učitelů * metodické příručky

21. URBAN, Michal et al. *Moot court ve výuce práva: praktický průvodce přípravou a organizací simulovaných soudů nejen na středních školách*. Praha: vydává nakladatelství Eliška Kosová, MAKE detail ve spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Karlovy, 2014. 66 stran, 250 nečíslovaných stran. ISBN 978-80-905903-1-1 (volné listy v obálkách).

moot court * vyučovací metody * právní vědomí * metodické příručky

22. URBAN, Michal. *Street Law aneb jak učit právo na středních školách: materiály k předmětu Právní praxe na středních školách*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013. 169 s.

Dostupné také z: <http://streetlaw.eu/soubory/dokumenty/street-law-aneb-jak-ucit-pravo-na-strednich-skolach.pdf>

23. VEČERKA, Kazimír. *Mládež o kriminalitě a etice každodennosti*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2012. 121 s. Studie. ISBN: 978-80-7338-124-0. I-260.004

mládež – Česko; názory a postoje; životní postoje; kriminalita – Česko; výzkumné zprávy

24. VEČERKA, Kazimír et al. *Mládež v kriminologické perspektivě*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. 129 s. Studie. ISBN: 978-80-7338-079-3. I-207.754

kriminalita mládeže – Česko

25. VEČERKA, K., M. ŠTĚCHOVÁ a J. NEUMANN. *Vztah mladých lidí k některým mravním a právním normám*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1992. 64 s., [5] s. příl., 6 s. Studie. Obálkový název: K mravnímu a právnímu vědomí mládeže.

restní právo * kriminalita * lidská práva * mladiství * právní vědomí *
Československo * studie

26. VEČEŘA, Miloš, Martina URBANOVÁ et al. *Právní vědomí v teoreticko-empirickém pohledu*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015. 194 stran. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity; svazek č. 512 = Acta Universitatis Brunensis Iuridica; vol. 512. Řada teoretická. Scientia. ISBN: 978-80-210-7783-6. Dostupné také z: https://is.muni.cz/repo/1310513/Urbanova_Pravni_vedomi.pdf

I-304.249

právní vědomí – Česko; právní vědomí – Slovensko; občanské právo; empirický výzkum; kolektivní monografie

27. VEČEŘA, Miloš a Martina URBANOVÁ. *Sociologie práva*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 313 s. ISBN: 978-80-7380-321-6.

I-242.529

právní sociologie; monografie

28. VOJNA, Pavel et al. *Kriminalita - skutečnost a právní vědomí: kriminologická studie*. Praha: Výzkumný ústav kriminologický při Generální prokuratuře ČSSR, 1984. 397 stran. VKOL nemá

kriminalita – Československo * kriminologie – Československo * právní vědomí –
Československo * studie * sborníky

ČLÁNKY:

1. Činitele formovania individuálneho právneho vedomia / Alexandra Krsková
In: *Acta facultatis iuridicae universitatis Comenianae*. -- Roč. 7, č. 0 (1983), s. 155-172.
teorie práva
2. Právní vědomí vysokoškoláků neprávniho zaměření - výzkum a jeho výsledky / Tereza Krupová
Zdroj: *Acta Universitatis Carolinae. Iuridica*. -- Vol. 63, (2017), č. 1, s. 37-66. ISSN 0323-0619. Dostupné také z: <http://www.prf.cuni.cz/res/dwe-files/1404055119.pdf>
Ve studovně
právní didaktika - právní gramotnost - právní vědomí - vysokoškolští studenti
3. Právní gramotnost mladých lidí v České republice a role vzdělávání / Michal Urban, Petra Hodysová, Jan Kaczor. -- Obsahuje bibliografické odkazy
Ve studovně
In: *Acta Universitatis Carolinae. Iuridica*. -- ISSN 0323-0619. -- Roč. 61, č. 3 (2015), s. 171-215
mladí lidé – Česko * právo * vzdělávání – Česko * dovednosti a znalosti * učitelé – Česko * vzdělávání učitelů – Česko * Česko – vzdělávání * právní gramotnost
4. Právní vědomí a odpovědnost / Jana Slunéčková, Jana El-Dunia
262.019
In: *Acta Universitatis Carolinae. Iuridica*. – Vol. 34, č. 6 (1988), s. 9-79. ISSN 0323-0619-
5. Leges sine moribus vanae / Jan Sokol I-
149.872
In: SOKOL, Jan a Zdeněk PINC. *Antropologie a etika*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2003, s. 105-114. ISBN 80-7254-372-5.
sociální etika * morálka a společnost * právní vědomí * dobré mravy (právo) * právní systém * mrav
6. Der Entwicklung von Rechtsbewusstsein im Kindesalter / Ernst-Joachim Lampe
In: *Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie*. – ISSN 0001-2343. -- Roč. 92, č. 3 (2006), s. 397-427
právní vědomí ; teorie práva

7. VEČEŘA, Miloš. Právní vědomí v evropské perspektivě: (I některým právněsociologickým souvislostem).
1-286.300
In VEČERKA, Kazimír, ed. *Budoucnost a sociální patologie: nová řešení starých problémů či stará řešení problémů nových?: sborník příspěvků ze semináře sekce sociální patologie MČSS : Kašperské Hory, 22.-24. dubna 2009*. Praha: Masarykova česká sociologická společnost, 2009, s. 159-170. ISBN: 978-80-903541-6-6.
8. Právní vědomí: několik poznámek / Tereza Krupová
Ve studovně
In: *Časopis pro právní vědu a praxi*. -- ISSN 1210-9126. -- Roč. 23, č. 4 (2015), s. 365-374
právní vědomí * teorie práva * právo
9. Kriminologické výzkumy právního vědomí a jejich význam pro kriminalistiku. / Pavel Vojna.
In: *Československá kriminalistika*. - Roč. 16, č. 2(1983), - s. 148-154.
právne vedomie; výskumy právneho vedomia; vzťah kriminológie a kriminalistiky
10. CIHLÁŘ, Alois. Právní vědomí a kvalita právního státu v ČR po r. 1989.
1-114.594; PG 3651
In: JENÍK, Zdeněk a Jaroslav KREJČÍ, eds. *Člověk a česká společnost na prahu 21. století: sborník statí z [8.] mezioborového kolokvia k 10. výročí demokratické revoluce v Československu a z filosofického semináře o fenoménu štěstí u mladých lidí, [Krnov, 11.a 12.11.1999]*. Opava: Open Education & Sciences, [1999]. 260 s. ISBN: 80-901974-7-7.
česká společnost * právní vědomí ; štěstí; sborníky konferencí
11. Právna výchova a jej formy - výchova k právnemu vedomiu školskej mládeže / Viera Valicová
Zdroj článku *Didaktika* . - Roč. II, č. 5 (2011), s. 15-18 , ISSN:1338-2845.
právo; právne vedomie; právna výchova; základné školy; stredné školy
12. URBAN, Michal. Výuka práva na středních školách.
1-235.454
In: JERMANOVÁ, Helena a Zdeněk MASOPUST, eds. *Dvacet let poté: právo ve víru metamorfóz: sborník příspěvků ze stejnojmenné mezinárodní konference uspořádané Ústavem státu a práva AV ČR a Fakultou právnickou ZČU v Plzni ve dnech 9.-11. června 2010 ve Znojmě*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2010, s. 371-379. ISBN 978-80-87439-02-9. ISBN 978-80-7380-299-8.

13. Právní vědomí, právní výchova a formování vztahu k právu v evropském prostředí / Libor Šnědar.
In: *E+M. Ekonomie a Management*. -- ISSN 1212-3609. -- Roč. 3, č. 3 (2000), s. 49-51 II 863.922
právo * právní vědomí * právní výchova
14. Právne vedomie a juvenilná kriminalita v úvahách profesora Vojtecha Hatalu. / Kristína Jurišová.
In: *Justičná revue*. - ISSN 1335-6461. - Roč. 65, č. 12(2013), - s. 1660-1670. Lit.
kriminalita mládeže; mladiství páchatelia; reedukácia; právna norma; prevencia; prevencia recidívy TČ; prevencia kriminality mládeže; prevencia a právne vedomie; právne vedomie; právne vedomie detí a mládeže; spoločenské vedomie; spoločenské vzťahy; ľudské vedomie; vývin človeka
15. Právní vědomí a právní výchova jako jedna z možností ovlivňování kriminality mládeže / Jaroslav Dospěl
Zdroj: *Kriminalistický sborník*. -- Roč. 18, č. 10(1974), s. 584 - 589 .
II 859.802
kriminalita mládeže; kriminogenní faktory; mládež; právní vědomí; prevence; kriminologie
16. Uplatňovanie práv dieťaťa na Slovensku. / Viera Poláková.
In: *Mládež a spoločnosť*. - Roč. 11, č. 2(2005), - s. 56-69. Lit. – ISSN 1335-1109.
práva dieťaťa; uplatňovanie práva; deti; dodržiavanie ľudských práv; SR; právne vedomie; stredoškolská mládež; škola; rodina; porušovanie práv dieťaťa; ústavné právo; výsledky výskumov
17. Sociálno-politická problematika mládeže v SR / Emília Drnzíková
In: *Mládež a spoločnosť* . - Roč. 3, č. 2 (1997), s. 30-41 , ISSN:1335-1109
mládež; vedomie právne; politika mládežnícka
18. Právní vědomí - právem přežitý, nebo neprávem přehlížený právní pojem? / Michal Urban I-214.163
In: KNOLL, Vilém, ed. *Naděje právní vědy: Býkov 2010: sborník z mezinárodního setkání mladých vědeckých pracovníků konaného ve dnech 23.-25.4.210 na Zámeckém statku Býkov*.. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 395-400. ISBN 978-80-7380-323-0.
ústavní právo ; stati

19. Stát a právo jako integrální součást předmětu výchova k občanství / Jiří Bílý 1-139.857; PG 3583
In: CAUWENBERGHE, Carla van a Radmila DOSTÁLOVÁ, eds. *Nové horizonty občanské výchovy: (sborník prací)*. 1. vyd. Praha: Porta linguarum, 1996, s. 54-61. ISBN 80-901833-2-8.
pedagogika * výchova k občanství * vyučovací předměty * občanská výchova * právo * právní vědomí * Česko. * r. 1996
20. Škola ako jeden z kriminogénnych faktorov kriminality mládeže. / Eva Šúryová.
In:ONDREJKOVIČ, P., ed. *Otázky kriminality mládeže: zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie o kriminalite mládeže, Bratislava 25.-27. októbra 2000*. Bratislava: Iuventa, 2000, s .212-216. ISBN 978-80-88893-65-3. ISBN 8088893658 (chyb.).
mládež; kriminogénne faktory; škola
21. Úroveň právního vědomí mládeže jako významný kriminogenní faktor s důrazem na trestněprávní odpovědnost. / Jana Firstová.
In: *Policajná teória a prax*. - ISSN 1335-1370. - Roč. 22, č. 2(2014), - s. 38-51. Lit., grafy. Dostupné také z: http://82.119.102.197:8080/webisnt/fulltext/clanky/PTaP2014-2/%C3%9Arove%C5%88%20pr%C3%A1vn%C3%ADho%20v%C4%9Bdom%C3%AD%20ml%C3%A1de%C5%BEE%20jako_FIRSTOV%C3%81,J.pdf
kriminológia; trestné právo; mládež; trestná zodpovednosť; trestná zodpovednosť detí; trestná zodpovednosť detí a mládeže; trestná zodpovednosť mládeže; trestná zodpovednosť mladistvých; právne vedomie; právne vedomie detí a mládeže; veková hranica trestnej zodpovednosti; kriminalita; kriminalita mládeže; kriminalita mladistvých; rizikové faktory; výskumné úlohy; výsledky; výsledky výskumov; PA ČR; Policajná akadémia ČR; Poľsko; Slovenská republika; SR; Česká republika; ČR
22. Musí být věci užitečné (a zcela ovladatelné)? / Milan Kindl
In: *Právní fórum*. -- ISSN 1214-7966. -- Roč. 3, č. 9 (2006), s. 308-310 II 869.267
právní vědomí * právní filozofie * právní etika
23. Budoucí právníci naučí žáky právo lépe než učitelé / Kateřina Filipová ; foto Lukáš Bíba. -- 5 ilustrací
In: *Právní rádce*. -- ISSN 1210-4817. -- Roč. 24, č. 1 (2016), s. 68-71
Právo pro každý den (projekt) * základní školy * střední školy * vzdělávací projekty * teorie práva * Česko

24. Právní norma a její implicitní zdůvodnění / Lukáš Buzek

In: **Právník**. -- ISSN 0231-6625. -- Roč. 148, č. 9 (2009), s. 905-928.
Vf 56.657

právní norma - právní regulace - právní vědomí - právo a společnost – společnost

25. K předmětu normativního myšlení / Jaroslav Krecht

In: **Právník**. -- ISSN 0231-6625. -- Roč. 147, č. 1 (2008), s. 86-94 Vf
56.657

právní filozofie * právní principy * právní vědomí * právní systémy normativní *
právní systémy regulační

26. Kde začíná výchova k lidským právům? / Miloš Reichert.

In: **Právník**. -- ISSN 0231-6625. -- Roč. 131, č. 6 (1992), s. 543-545
Vf 56.657

lidská práva * výchova k lidským právům * citová výchova * výchova k právnímu
vědomí

27. Některé výsledky výzkumu právního vědomí dělnické mládeže / Martin Vlček

In: **Právník**. -- ISSN 0231-6625. -- Roč. 128, č. 3 (1989), s. 256-258.
Vf 56.657

28. K pojetí účinnosti socialistického právního vědomí / Karel Trojan

In: **Právník**. -- ISSN 0231-6625. -- Roč. 123, č. 7 (1984), s. 643-650.
Vf 56.657

29. Postavení právního vědomí v právní realitě / |c Karel Trojan

In: **Právník** . -- ISSN 0231-6625. -- Roč. 122, č. 9 (1983), s. 812-822.
Vf 56.657

30. Pokus o analytické chápanie právneho vedomia / Alexandra Krsková

In: **Právník**. -- ISSN 0231-6625. -- Roč. 120, č. 2 (1981), s. 121-132.
Vf 56.657

31. Práva menšin ve výuce na středních školách / Michal Urban.

1-281.414

In: KUKLÍK, Jan a René PETRÁŠ, eds. **Právo a menšiny**. Vyd. 1. Praha: Karolinum,
2014, s. 93-102. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica; 1/2013. ISBN 978-80-246-
2753-3.

střední školy * práva menšin * vzdělávací programy * vyučovací metody * rámcové vzdělávací programy * konstruktivismus (pedagogika)

32. Nepotrestání zločinů minulosti destruuje právní a mravní vědomí společnosti / Text Vladimír Čermák
In: *Proglas*. -- ISSN 0862-6731. -- Roč. 8, č. 9 (1997), s. 1-3
760.827
etika * společenská morálka * mravní vědomí * právní vědomí * politický zločin
33. K některým kriminologickým aspektům právního vědomí mládeže / Helena Válková, Oldřich Knotek
In: *Prokuratura*. -- Roč. 18, č. 3 (1986), s. 266-273.
34. Stav právního vědomí občanů jako jeden z určujících činitelů orientace právní výchovy a propagandy / Pavel Vojna
In: *Prokuratura*. -- Roč. 17, č. 3 (1985), s. 288-303
35. Kontinuita výzkumů právního vědomí ve vztahu ke kriminalitě / Zdeněk Karabec, Pavel Vojna
In: *Prokuratura*. -- Roč. 15, č. 4 (1983), s. 72-87.
36. K některým výsledkům výzkumu právního vědomí ve vztahu ke kriminalitě a možnostem jejich využití v právní propagandě / Pavel Vojna
In: *Prokuratura*. -- Roč. 14, č. 4 (1982), s. 39-57.
37. Jak poznat dobrou středoškolskou učebnici práva a má smysl ji hledat v českých knihkupectvích? / Michal Urban
1-258.763
In: JERMANOVÁ, Helena a František CVRČEK, eds. *Quo vadis, střední Evropa?: metamorfózy práva III: sborník příspěvků ze stejnojmenné mezinárodní konference pořádané Ústavem státu a práva AV ČR, v.v.i. a Fakultou právnickou ZČU v Plzni ve dnech 27.-29.6.2012 ve Znojmě*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2012, s. 418-444. Ediční řada Ústavu státu a práva AV ČR. ISBN: 978-80-87439-06-7.
38. Výuka práva na neprávnických oborech vysokých škol / Tereza Krupová 1-258.763
In: JERMANOVÁ, Helena a František CVRČEK, eds. *Quo vadis, střední Evropa?: metamorfózy práva III: sborník příspěvků ze stejnojmenné mezinárodní konference pořádané Ústavem státu a práva AV ČR, v.v.i. a Fakultou právnickou ZČU v Plzni ve dnech 27.-29.6.2012 ve Znojmě*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2012, s. 445-451. Ediční řada Ústavu státu a práva AV ČR. ISBN: 978-80-87439-06-7.

39. Street Law aneb Právo pro každý den / Michal Urban I-
213.985
In: KUKLÍK, Jan, ed. **Reforma právnického vzdělávání na prahu 21. století**. Vyd. 1.
Praha: Auditorium, 2009, s. 62-73. ISBN: 978-80-87284-03-2.
40. Odpovědnost dětí z pohledu současné právní úpravy / Jana Mahdalíčková.
In: **Řízení školy**. -- ISSN 1214-8679. -- Roč. 13, č. 4 (2016), s. 14-17
dítě * mládež * právo * lidská práva * svoboda projevu * občanské právo *
odpovědnost * rodičovská odpovědnost * povinnost
41. Kriminalita, mládež a výchova. Část 1, Příčiny / Jana Mahdalíčková.
In: **Řízení školy**. -- ISSN 1214-8679. -- Roč. 13, č. 10 (2016), s. 27-29
mládež * kriminalita * kriminalita mládeže * výchova * rodinná výchova * rodičovská
odpovědnost * etická výchova
42. Ředitel školy, kriminalita mládeže a zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech
mládeže, ve znění pozdějších předpisů / Jan Havel II
In: **Řízení školy**. -- ISSN 1214-8679. -- Roč. 7, č. 7 (2010), s. 8-10
872.958
ředitel školy; manažerský personál; řízení školy; žák; dítě; kriminalita; delikvence
mládeže; škola; prevence; sociální prevence; výchovné působení; zákon; legislativa
43. Právní výchova na školách: prevence kriminality / Jan Michalík. -- 3 obr
In: **S '95**. -- ISSN: 0027-8009. -- Roč. 6, č. 27 (1995), s. 8-9
II 856.069
veřejný pořádek * prevence kriminality * právní vědomí * vyučovací předměty *
Česko
44. Právní výchova středoškolské a učňovské mládeže jako nástroj prevence kriminality /
Pavel Krejčí
In: TREPEŠ, J. a J. BENEŠ. eds. **Sborník z 1. národní konference k prevenci
kriminality**: Brno 30.-31.5.1994. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 1994, s.
30 - 31
etická výchova; kriminalita; právní vědomí; právní výchova; programy; přístupy;
sociální prevence; střední školy; učni; zahraniční zkušenosti; USA
45. Československé výzkumy právního vědomí - veřejného mínění ve vztahu ke
kriminalitě / |c Pavel Vojna

In: *Socialistické soudnictvo*. -- Roč. 37, č. 3 (1985), s. 29-37. ISSN: 0231-7621.
II 136.893

46. Soudci do škol: anketa / Andrea Pešlová. – Obrázky
787.950

In: *Soudce*. -- ISSN 1211-5347. -- Roč. 7, č. 10 (2005), s. 7-10. Dostupné také z:
www.sucr.cz/soudce-a-spolecnost/casopis-soudce.html

právní vědomí – Česko * střední školy – Česko * středoškolští studenti -- právní
vědomí -- Česko

47. Člověk a řád aneb Jak na výuku práva a právního vědomí na 2. stupni základní školy /
Zdenka Nováková. I-
147.804

In: *Společenskovědní předměty*. -- Roč. 7, č. 2 (2007/2008), s. 23-26. ISSN: 1214-
6811.

občanská výchova * právo * morálka * etická výchova * právní vědomí

48. Oříšek pro občanku? Co je Street Law/Právo pro každý den? / Marek Mičienka, Dana
Rabiňáková

In: *Společenskovědní předměty*. -- Roč. 1, č. 3 (2001/2002), s. 21-23. ISSN: 1214-
6811. I-147.804

občanská výchova; vzdělávací projekt; výchova; občanství; občanská práva; výuka;
střední škola; učebnice

49. Právní vědomí a jeho výzkum / Drahomíra Houbová.
590.845

In: KRATOCHVÍL, Vladimír, ed. *Trestněprávní reforma v České republice v
interdisciplinární perspektivě: sborník příspěvků z mezinár. semináře*. 1. vyd. Brno:
Masarykova univerzita, 1994, s. 124-131. ISBN 80-210-1013-4.

teorie práva; právní vědomí

50. Právní a mravní vědomí současných mladých lidí v České republice / Kazimír
Večerka ... [et al.]

In: *Trestněprávní revue*. -- ISSN 1213-5313. -- Roč. 8, č. 5 (2009), s. 143-148
II 866.076

kriminalita mládeže -- kriminologické výzkumy – Česko * mládež -- postoje k trestné
činnosti -- Česko -- 2009

51. Sonda do právního vědomí studentů Právnické fakulty UK (zaměřená především na
trestněprávní aspekty) / Oto Novotný
II 866.076

- In: *Trestněprávní revue*. -- ISSN 1213-5313. -- Roč. 7, č. 5 (2008), s. 160-164
právní vědomí -- Česko – 2008 * právo -- studium a výuka -- Česko – 2008 * studenti
-- právní vědomí -- Česko – 2008 * dotazníky
52. K otázce příčin kriminality po listopadu 1989 / Jiří Nezkusil
In: *Trestněprávní revue*. -- ISSN 1213-5313. -- Roč. 4, č. 2 (2005), s. 37-44
II 866.076
kriminalita -- Česko -- 1989- * právo a politika -- Česko -- 1989- * trestní
spravedlnost -- Česko -- 1989- * zákonodárství -- Česko -- 1989- * právní vědomí --
Česko -- 1989-
53. Přispívá právní vědomí k dodržování práva? / Pavel Kučera, Michael Kincl
In: *Trestní právo*. -- ISSN 1211-2860. -- Roč. 15, č. 7-8 (2010), s. 3
II 862.907
právní stát – Česko * právní vědomí
54. Právní vědomí, nevědomí či bezvědomí? / Karel Rýdl
In: *Učitel'ské listy*. -- ISSN 1210-7786. -- Roč. 4, č. 4 (1996-1997), s. 4
právní výchova * občanské právo * školská legislativa
55. Tak mě teda zavřete ... / Lukáš Doubrava
In: *Učitel'ské noviny*. -- Roč. 104, č. 19 (2001), s. 11. ISSN: 0139-5718.
Vf III 209.181
děti; kriminalita; kriminalita mládeže; nezletilí; právní vědomí; prevence; statistiky ;
mladiství; kriminologie
56. Niešť zodpovednosť za svoje činy / Klemanič, Emil
In: *Učitel'ské noviny*. -- ISSN: 0139-5769. -- Roč. 43, č. 12 (1993), s. 3.
III 209.180
právní výchova; zásada
57. Zintenzívniť právnú výchovu mládeže
In: *Učitel'ské noviny*. -- ISSN: 0139-5769. -- Roč. 42, č. 21 (1992), s. 7.
III 209.180
delikvence; žák; základní škola; právní výchova
58. Zvyšujeme právne vedomie učňovskej mládeže / Rostislav Blažek

- In: *Učiteľské noviny*. -- ISSN: 0139-5769. -- Roč. 33, č. 11 (1983), s. 3.
III 209.180
uční; výchova právna
59. Prehlbovanie právneho vedomia mládeže v školách / Juraj Hukel
In: *Učiteľské noviny*. -- ISSN: 0139-5769. -- Roč. 28, č. 19 (1978), s. 3.
III 209.180
výchova právna; náuka občianska; školy základné
60. Právne vedomie u mentálne retardovaných žiakov / Jakabčic, Ivan; Andreánsky, Miroslav
495.982
In: *Universitas Comeniana. Facultas paedagogica Tyrnavensis. Paedagogica specialis. 18*. Bratislava: Slov.pedag.nakl. 1992, s. 79-84.
žák; mentální retardace; právní výchova
61. Právne vedomie, jeho štruktúra a formujúce činitele / Ivan Jakabčič, Miroslav Andreánsky
495.982
62. In: *Universitas Comeniana. Facultas paedagogica Tyrnavensis. Paedagogica specialis. 13*. Bratislava: Slov.pedag.nakl. 1987, s. 5-13.
vedomie právne
63. Současný výzkum adolescentů: východiska, soubory, metody / Petr Macek, Jan Mareš, Stanislav Ježek, Magda Valášková
1-135.246
In: SMÉKAL, Vladimír a Petr MACEK, eds. *Utváření a vývoj osobnosti: psychologické, sociální a pedagogické aspekty*. Brno: Barrister & Principal, 2002, s. 129-146. Psychologie. ISBN 80-85947-83-8.
64. Morálka a svědomí v pojetí adolescentů / Miroslava Štěpánková
1-135.246
In: SMÉKAL, Vladimír a Petr MACEK, eds. *Utváření a vývoj osobnosti: psychologické, sociální a pedagogické aspekty*. Brno: Barrister & Principal, 2002, s. 163-172. Psychologie. ISBN 80-85947-83-8.
65. Právní výuka učitelů - cesta k vytváření právního vědomí společnosti / A. Schauer
597.077
In: *Vědecká pojednání*. -- Liberec : Technická univerzita, 1999. -- ISSN 1801-1128. -- ISBN 80-7083-354-8. -- Č. 4-2 (1999), s. 209-213
Česko * právní systémy * právní vědomí * právní filozofie * učitelé

66. Recht in der Erziehung - Erziehung im Recht: zum Spannungsverhältnis von Rechtsdenken und pädagogischer Reflexion / Prange, Klaus
VKOL nemá
In: *Vierteljahrschrift für wissenschaftliche Pädagogik*. -- ISSN 0507-7230. -- Roč. 81, č. 1 (2005), s. 52-62.
právo; vyučovací předmět; učební plán; střední všeobecně vzdělávací škola; vysoká škola; právník; profese; norma; socializace; sociální chování; trest; mládež; nápravná výchova; právní výchova; působení
67. Právní vědomí, právní výchova a formování vztahu k právu v evropském prostředí = Legal consciousness, legal education and relationship to law forming in the EU / Libor Šnédař. -- Obsahuje bibliografii
1-115.764
In: *Vstup České republiky do Evropské unie - otázky a problémy = The Accession of the Czech Republic to the European Union - Issues and Problems: mezinárodní konference, Liberec, 2000*. Liberec: Technická univerzita, 2000, s. 367-374. ISBN 80-7083-416-1.
právo * právní vědomí * právní výchova
68. Právní výchova a formování vztahu k právu / Drahomíra Houbová
592.051
In: SCHELLE, Karel, red. *Výchova k právu: sborník z vědecké konf. Brno 24. května 1994, Masarykova univerzita Brno*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994, s. 9-24. Právnícké seš; čís. 86. ISBN: 80-210-1050-9.
teorie práva ; právní vědomí ; právní výchova
69. Problematika výuky práva a výchovy k právnímu vědomí / Leo Havlíček.
592.051
In: SCHELLE, Karel, red. *Výchova k právu: sborník z vědecké konf. Brno 24. května 1994, Masarykova univerzita Brno*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994, s. 27-28. Právnícké seš; čís. 86. ISBN: 80-210-1050-9.
teorie práva ; právní vědomí
70. Paragraf neznámy... / Sevská, Ľubica
In: *Vychovávateľ*. -- Roč. 49, č. 4 (2003), s. 31-32. ISSN: 0139-6919.
365.846
zájmová činnosť; učňovská škola; právní výchova; právo; legislativa; výchovný program; pedagogika zážitku
71. Právní výchova a ochrana dětí a mládeže před negativními jevy / Bartoš, Václav
In: *Vychovávateľ*. -- Roč. 34, č. 7 (1989/90), s. 18-20. ISSN: 0139-6919.
365.846
právní výchova; mravní výchova; dítě; mládež; ochrana krajiny

72. Právní výchova dětí a mládeže. Pokrač. / Bartoš, Václav

In: *Vychovávateľ* . -- Roč. 34, č. 8 (1989/90), s.23-25. ISSN: 0139-6919.
365.846

právní výchova; prevence; delikvence

73. Mladí chtějí garance. Co ukázaly výsledky ministerského výzkumu / Špale, Milan

In: *Za školou*. -- Roč. 3, č. 3 (1992), s.1, 3. -- ISSN: 0862-9617.
II 856.139

mládež; politické chování; průzkum; právní vědomí

VYSOKOŠKOLSKÉ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE:

1. DOBIÁŠ, Michal. *Právní vědomí české společnosti*. Vedoucí práce Jiří Buriánek. Praha, 2013. 68 s. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Karlova. Filozofická fakulta, 2013. Dostupné také z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/132383>
2. HNIDKOVÁ, Ivana. *Komparace právního vědomí studentů gymnázia a středního odborného učiliště*. Vedoucí práce Zdeňka Vaňková. Zlín, 2009. 42 s. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií. Dostupné také z: <https://digilib.k.utb.cz/handle/10563/10450>
3. JIRKA, Pavel. *Právní výchova v systému základního a středního školství*. Vedoucí práce Vendula Jašková. Zlín, 2010. 63 s., příl. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií. Institut mezioborových studií Brno. Dostupné také z: <https://digilib.k.utb.cz/handle/10563/11594>
4. KRUPICOVÁ, Ilona. *Právní vědomí dětí základních a středních škol a jeho formování*. Vedoucí práce Zdeňka Vaňková. Brno, 2010. 62 l., příl. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií. Institut mezioborových studií Brno. Dostupné také z: <https://digilib.k.utb.cz/handle/10563/13110>
5. KRUPOVÁ, Tereza. *Formování právního vědomí studentů vysokých škol neprávnického zaměření*. Vedoucí práce Jan Kysela. Praha, 2015. 212 stran, 60 stran tabulkových příloh: grafy. Dizertační práce (Ph.D.). Univerzita Karlova. Právnická fakulta, 2015. Dostupné také z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/122454>
6. OLIVA, Jakub. *Právní vědomí*. Ved. práce Petr Osina. Olomouc, 2014. 57 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Palackého, Právnická fakulta, 2014. Dostupné také z: <http://theses.cz/id/rm4uzi>
7. STANISLAVOVÁ, Lucie. *Zvyšování právního povědomí u dětí v Jihočeském kraji*. Vedoucí diplomové práce Jitka Vacková. České Budějovice, 2013. 165 s. Diplomová práce (Mgr.). Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2013. Dostupné také z: <http://theses.cz/id/rohtly>
8. ŠAROUNOVÁ, Kristýna. *Úroveň právního vědomí studentů středních škol v Hradci Králové*. Vedoucí práce Martin Kocanda. Pardubice, 2010. 55 l., příl. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice. Fakulta filozofická. Dostupné také z: <http://dk.upce.cz/handle/10195/36276>

9. URBAN, Michal. *Efektivní strategie formování právního vědomí u studentů středních škol*. Školitel Aleš Gerloch. Praha, 2012. 270 s. Disertační práce (Ph.D.). Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta. Katedra teorie práva a právních učení. Dostupné také z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/69033/>

Seznam zkratek

a. j. – a jiné

a.t.d. – a tak dále

cit. – citováno

EU – Evropská unie

IKT – Informační a komunikační technologie

MSŠZe a VOŠ Opava – Masarykova střední škola zemědělská a vyšší odborná škola Opava

NATO – Severoatlantická aliance

OSN – Organizace spojených národů

rsp. - respektive

RVP – Rámcový vzdělávací program

SŠ – Střední škola

str. – strana

ŠVP – Školní vzdělávací program

VOŠ – Vyšší odborná škola

VŠ- Vysoká škola

ZŠ – Základní škola

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Veronika Trojková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	JUDr. Zdenka Nováková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Právní vědomí žáků vybraných středních škol v Opavě
Název v angličtině:	Legal Consciousness of Students in Selected Secondary Schools in Opava
Anotace práce:	<p>Teoretická část práce objasňuje samotný úvod do problematiky právního vědomí. Nachází se zde vymezení problematiky, struktura právního vědomí, stručný náhled do historie a interpretace, právní kultura, popřípadě propojení normativního systému s právním vědomím. Teoretická část popisuje proces proměny samotného pojmu a jeho postupný vzestup a útlum na poli českého státu. V závěru jsou představeny pedagogika jako věda a základní pedagogické pojmy.</p> <p>Praktická část se v jedné z kapitol zaměřuje na již vytvořené práce, které se tematicky přibližují výzkumu právního vědomí mezi žáky. Poskytují náhled do problematiky z odlišného pohledu a přinášejí nová, podstatná data. Praktická část vychází z RVP a ŠVP, které jsou ve studii vydefinovány a analyzovány.</p> <p>Základem pro výzkum bylo objasnění metodologické terminologie, která přímo navazuje na teoretické poznatky. Pomocí dotazníkového šetření, které obsahovalo dvě části, informační a vědomostní, bylo dosaženo relevantních výsledků na daných školách. Práce se věnovala respondentům</p>

	ve věkové kategorii 17 a 18 let, studujících střední a střední odborné školy v Opavě.
Klíčová slova:	Právní vědomí, právo, žák, střední škola, Rámcový vzdělávací program, Školní vzdělávací program
Anotace v angličtině:	<p>The theoretical part of this thesis explains the introduction to the issue of legal consciousness. It includes a definition of the issue, the structure of legal consciousness, a brief history and interpretation overview, legal culture, and the interconnection of a normative system with legal consciousness. The theoretical part describes the process of changes of the concept itself and its gradual rise and decline in the Czech Republic. The conclusion presents pedagogy as a science and basic pedagogical terminology.</p> <p>In one of the chapters, the practical part focuses on theses that have already been written on the subject of research of legal consciousness among students. These theses provide a new perspective to the issue and bring new, substantial data. The practical part is based on the FEP and the SEP, which are defined and analyzed in the study.</p> <p>The basis for the research was the clarification of the methodological terminology which directly follows the theoretical knowledge. Using a questionnaire survey that included two parts, information and knowledge, relevant results were achieved at the given schools. The research was conducted on respondents aged 17 and 18, studying at secondary and secondary vocational schools in Opava.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Legal consciousness, law, student, secondary schools, Framework educational programme, School educational programme
Přílohy vázané v práci:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rešerše 2. Dotazník 3. Seznam zkratk
Rozsah práce:	70 stran
Jazyk práce:	Čeština